

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
ACADEMIA DE POLIȚIE
"Alexandru Ioan Cuza"

NEAGU IULIA-RALUCA

TEZĂ DE DOCTORAT

**DOMENIUL: „ȘCOALA DOCTORALĂ ORDINE
PUBLICĂ ȘI SIGURANȚĂ NAȚIONALĂ”**

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. PRUNĂ ȘTEFAN EUGEN

BUCUREȘTI, 2019

CUPRINS

ABREVIERI.....	4
INTRODUCERE.....	6
CAPITOLUL I Considerații teoretico-conceptuale privind securitatea și siguranța alimentară.....	11
1.1 Delimitări terminologice și corelații în sfera alimentației, nutriției și securității alimentare.....	11
1.1.1 Abordări și interacțiuni alimentație – nutriție.....	11
1.1.2 Securitatea alimentară - conținut și semnificații.....	14
1.1.3 Conexiuni ale sistemului alimentație - nutriție - securitate alimentar.....	17
1.2 Dimensiuni actuale și perspective ale problemei alimentare pe plan mondial..	22
1.2.1 Stadiul actual al problemei alimentare pe plan internațional.....	22
1.2.2 Previzuniile problemei alimentare la nivel mondial.....	28
1.3 Condițiile necesare asigurării securității alimentare.....	34
1.4 Aspecte generale privind siguranța alimentului.....	44
CAPITOLUL II Echilibrul nutrițional - componentă complexă a securității alimentare.....	48
2.1 Semnificația echilibrului nutrițional.....	48
2.2 Aspecte privind comportamentul alimentar.....	53
2.3 Configurația alimentației.....	58
2.3.1 Necesarul energetic și aportul optim de nutriție.....	58
2.3.2 Necesarul de trofine.....	61
2.3.3 Principiile nutritive și grupele de alimente.....	72
CAPITOLUL III Reglementări internaționale și naționale vizând asigurarea calității mărfurilor alimentare.....	86
3.1 Concepte și ipostaze ale calității aplicabile mărfurilor alimentare pe plan	

internațional.....	86
3.2 Metode de asigurare a calității bunurilor alimentare în schimburile internaționale.....	92
3.3 Principalele recomandări și reglementări referitoare la asigurarea calității alimentelor.....	110
CAPITOLUL IV Analiza vulnerabilităților și a riscurilor generate de neconformitatea alimentară.....	131
4.1 Caracteristicile sistemelor de trasabilitate.....	131
4.2 Analiza riscului în siguranța alimentelor.....	142
4.2.1 Tipuri de hazarduri (riscuri).....	144
4.2.2 Componentele analizei riscului.....	145
4.3 Neconformități identificate în procesul de obținere și comercializare a produselor alimentare.....	152
CAPITOLUL V Analiza funcțională privind protecția consumatorului în sectorul alimentar.....	156
5.1 Politica de protecție a consumatorului în spațiul european și extraeuropean..	156
5.2 Instituțiile din România implicate în protecția consumatorilor.....	166
CAPITOLUL VI Opțiuni strategice și posibilități vizând asigurarea securității alimentare.....	168
6.1 Necesitatea unor sisteme alimentare eficiente în contextul general actual.....	168
6.2 Strategii privind securitatea alimentară în România.....	170
6.2.1 Analiza SWOT a securității alimentare a populației din România.....	176
6.2.2. Viziunea privind securitatea alimentară a populației din România la orizontul anilor 2020-2028-2038.....	181
6.3 Percepția actuală a consumatorilor cu privire la problematica securității și siguranței alimentare	184

CONCLUZII.....	194
BIBLIOGRAFIE.....	203
ANEXĂ.....	210

SECURITATEA ȘI SIGURANȚA PRODUSELOR ALIMENTARE ÎN ROMÂNIA (REZUMAT)

Problema alimentară pe glob se caracterizează prin decalaje cantitative și calitative marcante între țări și grupuri de țări, dar și în interiorul aceleiași țări, astfel încât statele cele mai dezvoltate își asigură consumurile alimentare și dispun în același timp de excedente (proprii sau atrase), iar statele cele mai sărace, aflate la nivelul subconsumului, sunt expuse foametei. Discrepanța dintre resursele alimentare, dintre cererea nominală și cererea solvabilă, se transpune în plan mondial prin adânci decalaje economice și sociale între țările industrializate și cele în curs de dezvoltare, între bogați și săraci.

Astăzi, când trei sferturi din populația Globului se administrează pe baza unor economii de piață, a legii cererii și ofertei, niciuna dintre problemele alimentației globale contemporane nu poate fi abordată izolat, deoarece toate problemele vechi sau noi se combină și se amplifică reciproc, generând crize care amenință condiția umană în așa măsură încât se pune problema în mod foarte serios a valabilității căii noastre de dezvoltare și a modului în care este administrată lumea.

Primul deceniu al mileniului III a adus o notă particulară acestei chestiuni. Schimbarea țelului dezvoltării către globalizare și delocalizare a determinat o accentuată integrare a piețelor de bunuri, inclusiv alimentare, o egalizare a standardelor și un declin accentuat al prețurilor. Noul curent, dublat de politica asumată în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului privind reducerea subvențiilor pentru agricultură și eliminarea treptată a taxelor vamale, are ca efect scăderea prețurilor produselor agroalimentare și implicit creșterea și facilitarea accesului la hrană, fapt cu implicații pozitive în special pentru defavorizați.

Alimentația umană este domeniul în care raportul dezvoltare economică - dezvoltare agroalimentară își manifestă cel mai puternic interdependența. În acest caz, strategiile de dezvoltare economică sunt condiționate sine qua non de reușita

strategiilor agroalimentare. Astăzi, toate țările lumii și-au propus să-și asigure sau să-și ridice gradul de autosatisfacție alimentară.

Trebuie menționat că există preocupări privind securitatea alimentară la nivelul Președinției României, și anume în Strategia Națională de Apărare a Tării pentru perioada 2015-2019, unde se specifică faptul că „securitatea alimentară și a mediului constituie una dintre vulnerabilitățile României, datorită absenței unei planificări bugetare multianuale, care să determine asumarea și respectarea unor programe de investiții”. De asemenea, Academia Română a elaborat Strategia de dezvoltare a României pentru următorii 20 de ani, document sinteză, publicat în anul 2017. Strategia a fost coordonată de 11 institute naționale de cercetare care au colaborat cu Banca Națională a României, Parlamentul României, Guvernul României și alte instituții ale statului. În cadrul secțiunii *Securitate și siguranță alimentară*, a fost abordată problematica evoluției palierelor sau departamentelor economico-sociale cu rol major în asigurarea securității alimentare din România pentru următorii 20 de ani.

Prezenta teza de doctorat se axează asupra conceptului fundamental de securitate alimentară și asupra corespondențelor sale practice, urmărind atât cauzele și dimensiunile actuale ale problemei alimentare, cât și posibilitățile concrete de soluționare prin intermediul unor strategii complexe, având ca instrumente de bază politicile nutriționale și alimentare.

Lucrarea analizează necesitatea fundamentării corecte a acțiunilor oricărui stat în scopul realizării unor politici și strategii alimentare cât mai realiste și viabile, întrucât acestea reprezintă instrumentul de bază în asigurarea securității alimentare din punct de vedere cantitativ, calitativ, structural, nutrițional și al inocuității. Rezolvarea problemei alimentare presupune adoptarea unor politici eficiente, adaptate specificului fiecărei entități care se confruntă cu aceasta, iar contribuția cercetării științifice la elaborarea unei asemenea politici nu poate fi fondată decât pe conceptul de sistem.

Teza de doctorat a fost structurată în șase capitole.

În primul capitol, am prezentat aspecte generale privind dimensiunea actuală

a conceptului de securitate alimentară.

Realizarea securității alimentare reprezintă, în societatea de azi, o cerință importantă pentru desfășurarea firească a vieții cotidiene. Prima condiție a existenței individului, dar și a comunității în ansamblul ei este hrana, iar acum, în mileniul trei, nu putem afirma că absența cronică a hranei a fost eradicată.

Soluționarea problemei alimentare la toate nivelurile presupune analiza semnificațiilor și a inter-conexiunilor dintre conceptele care stau la baza unor realități practice fundamentale legate de sfera securității alimentare.

În mod uzual, alimentația reprezintă modul obișnuit de hrănire sau, în practica medicală, indică regimul urmat în cadrul unui tratament.

La sfârșitul secolului XIX, inovația științifică apărută din studiul problemelor și aplicațiilor metodologiei derivând din chimia specifică, fiziologie, chiar demografie avea să inițieze întrebări referitoare la compoziția și calitatea alimentelor, natura necesităților, necesitatea unui bilanț material echilibrat, starea populației paupere în raport cu extinderea carențelor alimentare.

La sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI, stadiul evoluției cunoașterii și noile probleme pe care le pun disciplinele alimentației și nutriției au dat naștere unui sistem de interrelații cu științele asociate. Acest sistem alimentație-nutriție a generat o asociere interdisciplinară, cu noi direcții de studiu și intervenție (vezi figura 1.1), urmărind a realiza comportamente alimentare optime, fondate pe consens științific și pe acceptabilitate socială.

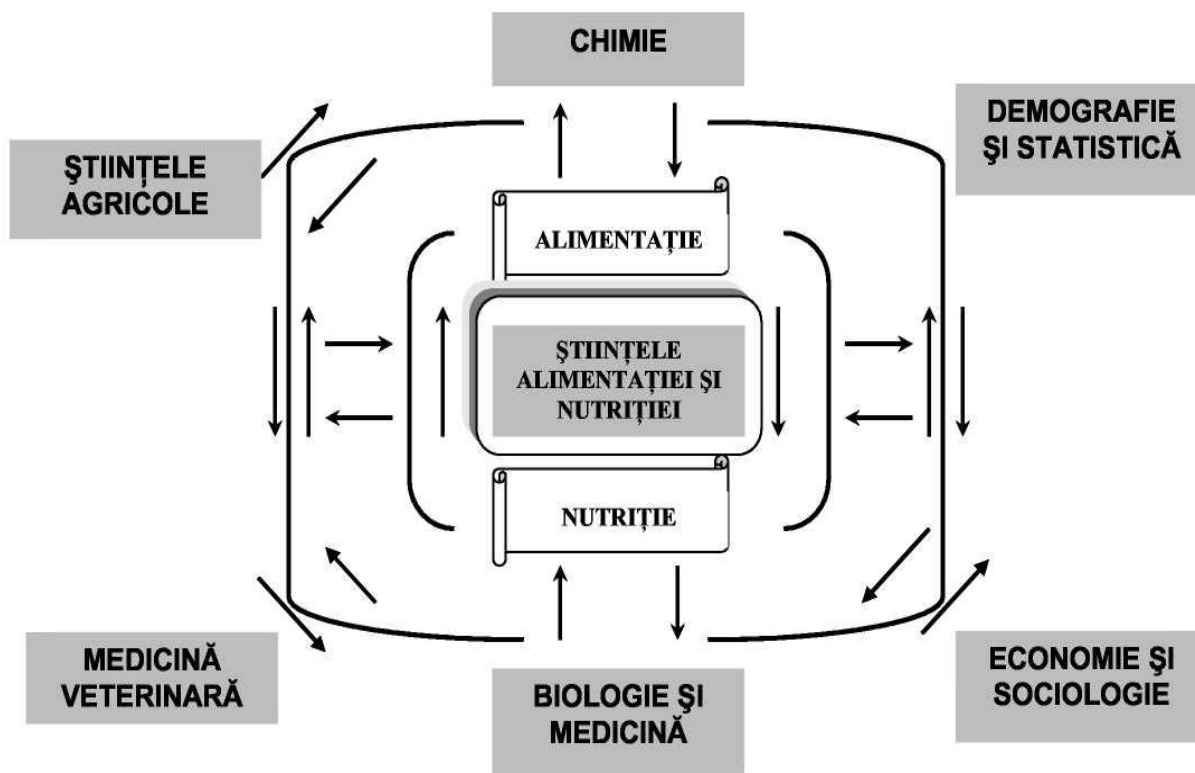

Fig. 1.1: Interacțiuni: științele alimentației și nutriției - discipline asociate (dupa Constantini A.M. – *Fondamenti di Nutrizione Umana, Roma, 1999*)

Conceptul de securitate alimentară a evoluat dinamic în timp, extinzându-și semnificațiile și conexiunile, astfel încât în prezent, în sensul cel mai larg, el înglobează totalitatea aspectelor care permit populației accesul optim la hrană.

Teoria în domeniul securității alimentare continuă să oscileze între două extreme: una pesimistă și una optimistă¹. Pesimiștii sunt adepții lui Malthus, care susținea că populația va depăși potențialul globului de a oferi hrană și astfel omenirea va fi sortită să trăiască mereu în pragul inaniției. Astăzi, acest pesimism - împărtășit, spre exemplu, de Worldwatch Institute - este accentuat prin teama față de un colaps ecologic.

La cealaltă extremă se află optimiștii, continuatori ai ideilor filozofului francez Condorcet, care, cu patru ani înaintea lui Malthus, a prevăzut că tehnologia și creșterea productivității constituie soluția problemei dificile a asigurării hranei pentru populația planetei noastre. Această concepție este în prezent împărtășită în mare măsură de către organisme internaționale cum sunt Banca Mondială (BM) și

¹ Popescu, A.: „Alimentația sănătoasă”, Editura Tehnico-Științifică, București, 1988

FAO, care, prin atitudine și prognoze, privesc cu încredere către viitorul problemei alimentare pe glob.

Conceptul de „securitate alimentară” are o multitudine de definiții – fiecare dintre acestea având o anumită valoare de cunoaștere - în funcție de context. Conceptul a apărut în anii '90, în urma unor preocupări tradiționale privind oferta alimentară la nivel național.

Pentru a contura într-o primă formă conceptul securității alimentare, pornim de la noțiunea clasică de securitate privită în sens general. Termenul „securitate” (fr. *sécurité*) provine din latinescul *securitas*, *-atis*, fiind definit astfel²: „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol; protecție, apărare”. Securitatea la modul general se poate defini astfel: „stare a unui produs, proces sau serviciu în care riscul de a pune în pericol persoanele sau de a provoca pagube mediului și/sau proprietății este limitat la un nivel acceptabil”³. Se poate observa cu ușurință că această accepțiune generică de „securitate” pune accent pe absența pericolelor; prin extensie, sintagma „securitate alimentară” semnifică lipsa oricărui element care ar pune în pericol alimentația (introducerea în organism a substanțelor nutritive) și/sau nutriția (totalitatea proceselor fiziologice prin care organismele își procură hrana necesară creșterii și dezvoltării, obținerii energiei pentru desfășurarea proceselor vitale, refacerii țesuturilor etc.).

Considerăm necesară distincția între două sintagme apropiate din punct de vedere semantic, dar care nu au semnificații identice: securitatea alimentului și securitatea alimentară. Cea de-a doua expresie prezintă conotații mult mai ample și mai complexe decât prima, așa cum vom analiza în continuare în text, în timp ce securitatea alimentului se limitează doar la acele aspecte legate strict și direct de produsul alimentar ce face obiectul schimbului și, ulterior, al consumului, la dreptul consumatorilor de a beneficia de produse sigure care să nu pună în pericol sănătatea.

² *** DEX - Dicționarul Explicativ al Limbii Române, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996

³ Eftimie, M.: „Dicționar de merceologie și comerț”, Editura Universității din Ploiești, Ploiești, 2003

Securitatea alimentară include aspectele legate de securitatea alimentului, dar nu se rezumă la acestea; ea excede sfera strictă a consumului alimentar, având largi implicații în întreaga sferă economică (producție, transfer, distribuție etc.), demografică, socială, culturală și politică și implicând instituțiile statului la cel mai înalt nivel prin elaborarea unor politici de prețuri, de protecție socială, de comerț exterior, de dezvoltare economică deosebit de complexe.

Distingem în continuare o serie de aspecte proprii securității alimentare:

- securitatea alimentară *se corelează strâns cu sfera economică*, cu problema cererii solvabile de alimente, cu puterea de cumpărare a întregii populații, cu echilibrul macroeconomic și cu stabilitatea monetar-financiară etc.;

- există, pe de o parte, *o latură cantitativă*, sinonimă cu capacitatea unei entități de a-și asigura necesarul de alimente din producție proprie sau din alte surse (chestiune prioritară, care în cele mai multe cazuri se suprapune ideii de „securitate”); aceasta este latura referitoare la autosatisfacția și stabilitatea alimentară, de subliniat fiind faptul că toate țările lumii și-au propus să-și asigure sau să-și ridice gradul de autosatisfacție alimentară.⁴

- securitatea alimentară trebuie asigurată și din punct de vedere *structural*, astfel încât nutrienții care se regăsesc în alimente să se combine optim pentru a răspunde cerințelor fiziologice umane în ceea ce privește atât cantitatea, cât și echilibrul nutrițional;

- securitatea alimentară este dependentă de *valoarea igienică* a produselor agroalimentare, de inocuitatea acestora, deci de aptitudinea lor de a nu conține agenți fizici, chimici, biologici care constituie un pericol pentru organismul uman. Securitatea alimentelor este rezultatul stabilirii și supravegherii nivelului la care pot ajunge, în alimente, unele substanțe sau organisme cu potențial toxic, cum sunt: contaminanții chimici, biologici sau microbiologici, aditivii alimentari, reziduurile de pesticide sau de medicamente veterinare etc.

Astfel, orice încercare de a limita sensul conceptului „securitate alimentară” conduce la pierderea din vedere a unor aspecte care întregesc imaginea sa de

ansamblu. Considerăm că, deși acest concept se limitează tot mai adesea la suficiența din punct de vedere cantitativ a produselor agroalimentare, securitatea alimentară înglobează o arie mult mai largă de probleme (figura 1.5).

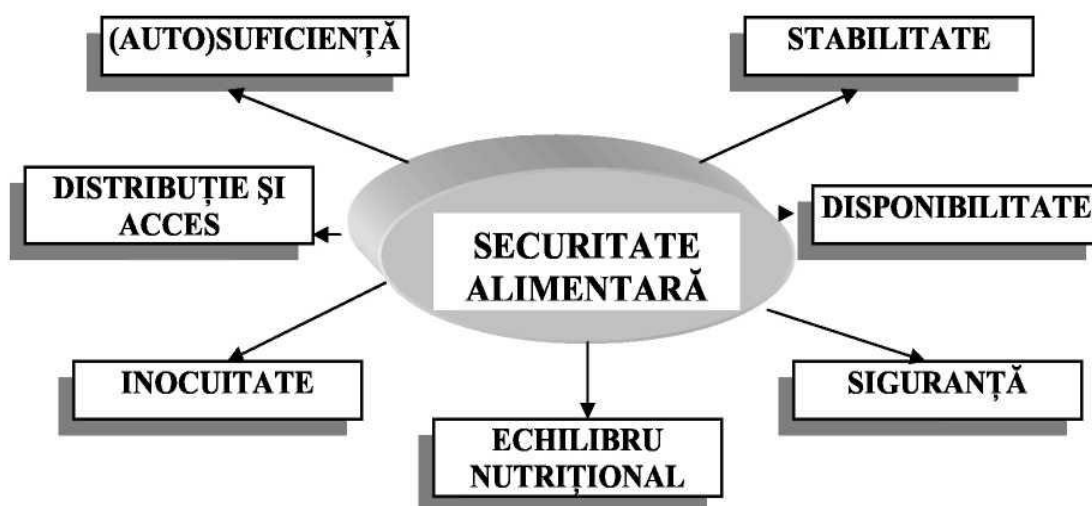

Fig. 1.5: Aria de cuprindere a securității alimentare (dupa Ene Corina, 2006)

Rezolvarea numeroaselor probleme care concură la asigurarea securității alimentare face să crească rolul guvernelor, singurele care pot combina măsurile monetare, bugetare, comerciale și sociale, precum și incitațiile la investiții pentru a crea un context propice securității alimentare.

O altă conexiune fundamentală a sistemului securității alimentare se referă la relația acestuia cu problematica protecției consumatorului. Punctul de convergență al celor două domenii constă într-o multitudine de corespondențe practice ale drepturilor fundamentale ale consumatorilor - drepturi a căror respectare a devenit astăzi obiectul unui viu interes la toate nivelurile: național, regional, mondial. În această direcție, toate drepturile incluse în programele de protecție a consumatorilor își regăsesc o corespondență relevantă în sfera securității alimentare (vezi figura 1.5).

Astfel, putem afirma faptul că sferele securității alimentare și protecției consumatorului au o zonă largă de interes comun, însă prezintă și elemente specifice care le disting. Trebuie, totuși, precizat faptul că organismele guvernamentale și non-guvernamentale (ONG-uri) implicate în cele două sfere

⁴ Zahiu, L.: „Integrarea agroalimentară europeană”, Editura ASE, București, 2000

trebuie să conlucreze eficient deoarece, în ultimă analiză, scopul îndeplinirii securității alimentare constă tocmai în asigurarea protecției consumatorilor.

Considerăm că, datorită dimensiunilor și implicațiilor complexe, problema securității alimentare este deosebit de vastă și contradictorie, devenind un subiect deschis, fundamental, care necesită analiză în toată complexitatea manifestării lui pornind de la conceptul abordării sistemice.

În cadrul preocupărilor mondiale pentru securitatea alimentară, a fost formulat relativ recent conceptul de dezvoltare agroalimentară durabilă⁵, ca fiind indisolubil legat de procesul dezvoltării globale. Acesta se referă la echilibrul între oferta și cererea de alimente pe termen mediu-lung, la ansamblul componentelor sistemului socio-economic care contribuie la asigurarea aprovizionării cu alimente suficiente și adecvate, pentru o populație dată. Conceptul integrează ansamblul variabilelor ce reflectă amploarea și dinamica schimbărilor sociale care condiționează durabilitatea schimbului între oferta și cererea de alimente; aceste variabile se referă la domenii diverse, cum sunt: evoluția populației, sănătatea, educația, starea mediului și relațiile cu lumea exterioară.

În următorul capitol, am prezentat pe larg problematica echilibrului nutrițional în societatea contemporană.

Necesitățile nutriționale variază mult de la un individ la altul, depinzând de vârstă, corpolență, sex, tipul și intensitatea activității (fizică, intelectuală) și de condițiile mediului înconjurător (temperaturi ridicate, temperaturi scăzute, prezența unor substanțe chimice toxice etc.).

Între nevoile organismului și cantitățile de substanțe nutritive aduse de alimente trebuie să fie un echilibru dinamic. O alimentație rațională reprezintă un aport echilibrat de factori nutritivi, atât cantitativ, cât și calitativ, potrivit cerințelor specifice ale organismului. Pe de altă parte, alimentația trebuie să fie „dinamică”, adaptată permanent la natura activităților și la condițiile în care acestea se desfășoară. Numai oferta de mărfuri alimentare construită pornind de la necesitățile nutriționale ale segmentelor de cerere poate participa cu succes la

îndeplinirea cerințelor echilibrului nutrițional (vezi figura 2.1). În același timp, cererea efectivă (solvabilă) de alimente trebuie să rezulte dintr-un model alimentar corect dimensionat și structurat.

Deficitul unuia sau mai multor principii nutritive, ca și modificarea necorespunzătoare a corelației dintre acestea, conduc inevitabil la afectarea fondului metabolic celular. Insuficiența substanțelor nutritive în alimentație pe o perioadă scurtă de timp poate fi compensată prin mecanisme fiziologice și biochimice de adaptare. Dereglarea echilibrului alimentar pe o perioadă mai lungă induce, însă, procese patologice resimțite îndeosebi de anumite categorii ale populației, pentru care stabilirea pe baze științifice a aportului alimentar prezintă o importanță deosebită.

Astfel, considerăm că una din dificultățile majore ale nutriției moderne este aceea a stabilirii normelor alimentației raționale. Dacă se compară recomandările făcute de diferiți autori, de diferite organisme naționale sau internaționale privind aportul de principii nutritive, se vor constata, uneori, diferențe importante. Încercările de a găsi un model alimentar care să fie adecvat pentru toți indivizii unei colectivități nu vor fi, probabil, niciodată încununate de succes. Motivul fundamental constă în diferențele inter-, dar și intra-individuale, privind necesarul de principii nutritive.⁶

Evident, soluția nu poate să rezide într-o generalizare forțată, întrucât aceasta ar avea implicații negative; încercând să se acopere nevoile întregii colectivități, s-ar genera un aport excesiv pentru un procent important dintre indivizii aceleiași colectivități. De aceea, în stabilirea nevoilor alimentare raționale trebuie avută în vedere nu numai acoperirea nevoilor aferente unui principiu nutritiv, dar și evitarea inducerii dezechilibrelor alimentare prin exces.

⁵ Popescu, M.: „Tranziția și starea de insecuritate alimentară”, în „Tribuna Economică”

⁶ Ionescu-Târgoviște, C.: „Elemente de biochimie și fiziologie a nutriției”, Editura Medicală, București, 1985

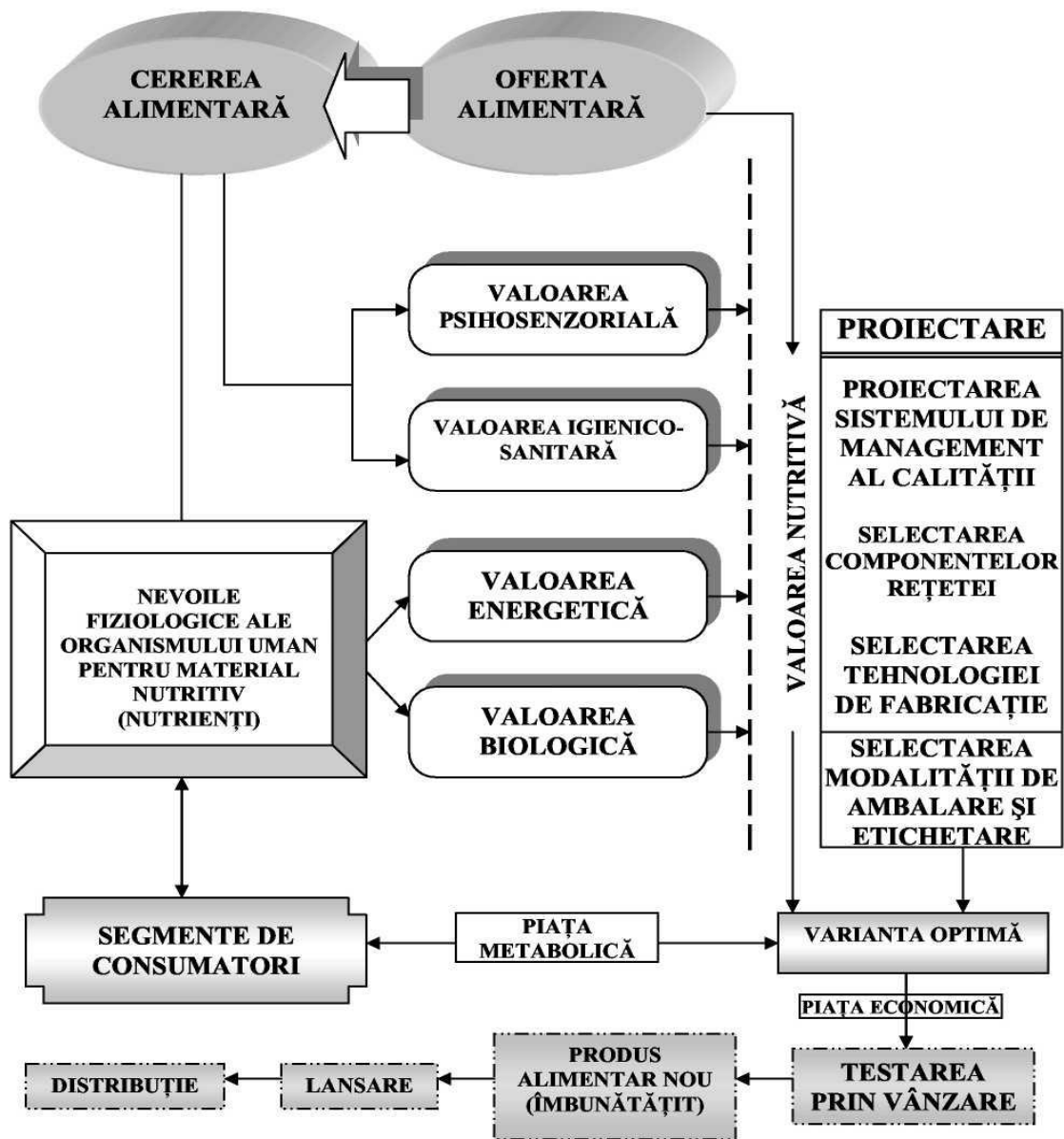

Fig. 2.1: Proiectarea nutrițională a alimentelor (sursa Dima D. – Marfurile alimentare în comerțul internațional, București, 2001)

Cerințele fundamentale privind alimentația și nutriția pot fi prezentate sintetic sub forma unor „legi” care acoperă atât problemele cantitative, cât și pe cele calitative și structurale. Aceste cerințe esențiale se pot articula sub denumirile: „**legea cantității**”, „**legea calității**”, „**legea echilibrului**” și „**legea adecvării**”⁷. Alături de legile menționate, care servesc satisfacerii cerințelor pe piața metabolică, acționează - în măsura în care bunurile agroalimentare devin mărfuri - legea fundamentală a cererii și ofertei care guvernează piața economică.

⁷ Pamplona - Roger, J. D.: „Un nou stil de viață. Pofță Bună”, Editorial Safeliz, Casa de Editură „Viață și Sănătate”, București, 1998

Legea cantității : Cantitatea de alimente care se constituie în aport zilnic trebuie să fie suficientă pentru a acoperi necesitățile organismului, atât în ceea ce privește energia, dar și substanțele necesare pentru creșterea și menținerea țesuturilor și organelor.

Relația securitatea alimentului - alimentație - nutriție se află în centrul încercărilor de a defini și soluționa problema securității.

Dat fiind complexul ecologic și în același timp social al acestei relații, unii cercetători au integrat ambele laturi într-un concept cumulativ - acela de „ecosociologie a alimentației”.⁸ Elaborarea conceptului are la bază constatarea că problematica realizării și consumului de alimente, prin multiplele procese ale alimentației și ale implicării alimentelor în metabolismul uman, nu are doar o esență tehnologică - fiziologică, ci este un proces deosebit de complex în cadrul ecosistemului uman.

În acest context, mediul nu se limitează la mediul natural, ci se completează cu laturi antropice (mediul socio-cultural, economic, tehnologic etc.), devenind complex, eterogen și specific, putând fi definit prin conceptul de „mediu uman”. Acțiunile și interacțiunile acestor factori determină - în cadrul stilului de viață - stilul de alimentație umană, puternic influențat de determinările comportamentale, asupra cărora mediul social acționează în mod decisiv.

Valențele noi, specifice comportamentului alimentar uman care nu este dictat exclusiv de nevoile nutritive ale organismului, necesită o analiză mai atentă din partea unui număr semnificativ de discipline corelate (nutriție, fiziologie, psihologie, sociologie, filosofie etc).

Spre deosebire de animal, care se orientează conform principiului selecției⁹, la om, un rol deosebit în aprecierea și selectarea alimentelor îl are plăcerea pe care o conferă consumarea produsului, respectiv calitățile senzoriale, afectivitatea, comportamentul emoțional.

⁸ Stoica, V.: „Ecosociologia alimentației, concept integrator al ansamblului problematicii securității alimentului - alimentației - nutriției umane”, în „Food Sciences and Technologies”

⁹ Segal, B., Cotrău, M., Segal, R.: „Factori de protecție prezenți în produsele alimentare”, Editura Junimea, Iași, 1986

Pentru a ilustra aceasta, este suficient să oferim exemplul preferinței crescânde a consumatorilor pentru produsele rafinate; la rândul său, pentru a răspunde solicitărilor, industria alimentară și-a orientat producția spre crearea pe scară largă de alimente cu un înalt grad de prelucrare, dar mai puțin nutritive și chiar dezechilibrate. Astfel:

- preferința pentru pâinea albă a făcut ca prin procesele de măcinare și cernere înaintată să se elimine 70-80% din conținutul inițial de vitamine și săruri minerale, în condițiile în care, de-a lungul evoluției societății umane, cerealele au reprezentat principala sursă de vitamine din complexul B, vitamina E și aportul principal de macro- și microelemente;

- preferința pentru gustul dulce a determinat o creștere a consumului de zahăr până la valori care reprezintă una dintre principalele surse ale dezechilibrelor alimentare existente în prezent.

Comportamentul alimentar constă în realizarea unor acte intenționate, având drept scop aportul de substanțe nutritive sub forma alimentelor, a căror semnificație este mult mai complexă decât aceea a principiilor nutritive pe care le conțin¹⁰. Alimentul dobândește, în plus, atributele unui simbol, această calitate făcând parte din „personalitatea” alimentului consumat.

Comportamentul alimentar constituie ansamblul reacțiilor de răspuns față de stimulii interni sau externi. El cuprinde o serie de reacții reflexe, înnăscute (instincte), precum și reacții câștigate în cursul vieții prin experiență.

Conformându-se facultăților și mecanismelor înnăscute și adaptându-se la schimbările mediului, comportamentul va determina un anumit aport energetic și de principii nutritive într-o anumită proporție și structură, ceea ce conduce la două situații posibile:

- a) Dirijarea, în mod rațional, a consumului în funcție de nevoile organismului, conform unor norme demonstrate științific;

- b) devierea consumului către un dezechilibru acceptat, datorită impulsului

¹⁰ Ionescu-Târgoviște, C.: „Elemente de biochimie și fiziologie a nutriției”, Editura Medicală, București, 1985

satisfacerii unei nevoi interioare (aspectul hedonic).

Resorturi și mecanisme de reglare

În domeniul comportamentului alimentar, pentru ființa umană operează, în primul rând, factorul social - calitatea și cantitatea alimentelor exprimând în mod subtil „poziția socială” a consumatorului.

Alimentele furnizează - pe lângă principiile nutritive necesare activității organismului - motivarea actului alimentar, având la bază factorii metabolici, fiziologici, dar și pe cei hedonici, psihologici și sociali, al căror impact a devenit, după părerea noastră, decisiv în alimentația modernă.

Astfel, calitatea hedonică a alimentului dobândește dimensiuni importante prin forța cu care poate induce o creștere a consumului împotriva rațiunii.

Data fiind importanța fundamentală a aportului alimentar în supraviețuirea speciei, procesul de control ce guvernează aportul și cheltuiala energetică este extrem de complex, implicând numeroase sisteme de siguranță. În această direcție, principalele instrumente cu care operează centrii nervoși sunt apetitul, foamea și senzația de sațietate, importante în special în situații de suficiență alimentară.

Deși nevoile organismului în principii nutritive sunt continue (chiar dacă au valori diferite în raport cu activitatea fizică depusă și alți factori), aportul de alimente este discontinuu, depinzând, de regulă, de factori sociali (program de lucru), independenți de nevoile organismului.

Reglarea aportului de alimente se poate realiza pe termen scurt, dar și pe termen lung, fapt ce generează efecte importante asupra asigurării securității alimentare la nivel individual.

La nivel macroeconomic, comportamentul alimentar se materializează într-o serie de coordonate ale cererii de mărfuri alimentare, aceasta fiind, la rândul ei, determinată de numeroși factori¹¹ (vezi figura 2.2): economici (investiții, ofertă, venituri, prețuri); demografici (numărul și structura populației pe vârste, sexe, profesii, grad de cultură, instruire); sociologici (modă, mediu social, mobilitate

¹¹ Dima, D., Pamfilie, R., Procopie, R.: „Mărfurile alimentare în comerțul internațional”, Editura Economică, București, 2001

socio-profesională); organizatorici, sezonieri, conjuncturali.

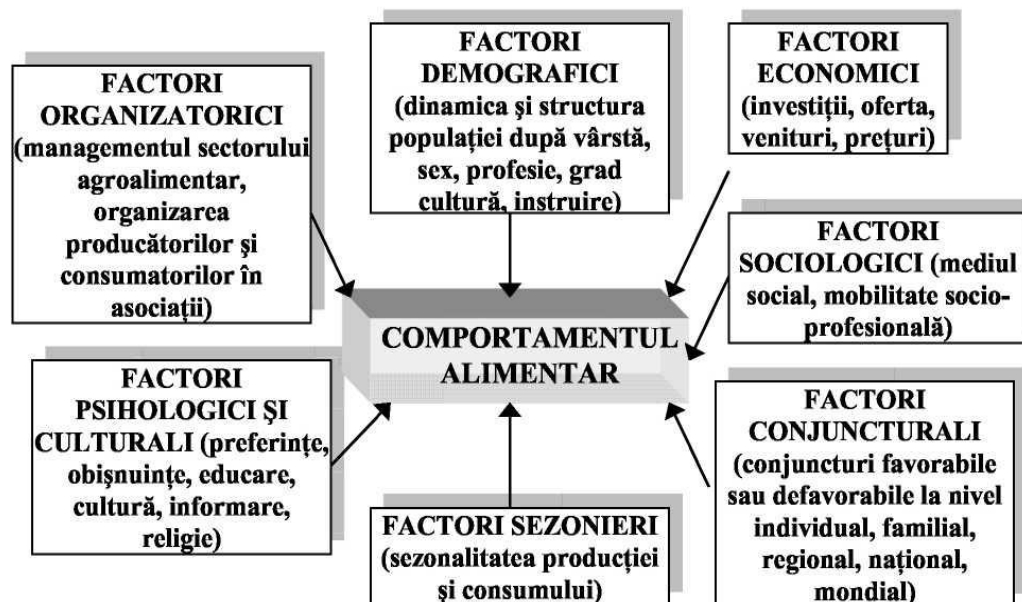

Figura 2.2: Ansamblul factorilor care influențează comportamentul alimentar (dupa Ene Corina, 2006)

Capitolul trei l-am dedicat expunerii principalelor reglementări internaționale și naționale cu privire la certificarea calității alimentelor, în contextul mai larg al problematicii securității alimentare și siguranței produselor alimentare.

Noțiunea de calitate a produselor alimentare, în sens general, face trimitere la calitatea produselor și serviciilor. În sens restrâns însă, această noțiune îmbracă un sens aparte ce rezultă din specificul alimentelor: caracterul lor instabil și alterabil, acțiunea lor asupra sănătății, natura lor senzorială ș.a.m.d. Pentru o mai bună înțelegere a acestor aspecte, se impun câteva precizări:

Calitatea este o noțiune complexă care are o semnificație diferită și, de multe ori, contradictorie pentru diferiți operatori din cadrul circuitului tehnico-economic al produselor alimentare. Ei nu vorbesc despre calitate, ci despre diferențe calitative.

În prezent, se dau înțelesuri diferite acestui concept. Astfel, calitatea este definită ca reprezentând „satisfacerea cerințelor clientului”, „disponibilitatea produsului”, „un demers sistematic către excelență”, „conformitatea cu specificațiile”, „corespunzător pentru utilizare” etc.

O importanță deosebită se acordă definirii cerințelor societății referitoare la calitate. Acestea reprezintă obligații ce decurg din *legi, regulamente, reguli, coduri, statute* etc. și ele vizează, în principal, *protecția vieții, sănătății persoanelor și a mediului înconjurător, valorificarea corespunzătoare a resurselor naturale, conservarea energiei*.

Standardul face distincție între termenii de „neconformitate” și „defect”.

Prin „neconformitate” se înțelege *abaterea sau absența uneia sau a mai multor caracteristici de calitate sau a elementelor sistemului calității, în raport cu cerințele specificate*.

Prin „defect” se înțelege *nesatisfacerea unei cerințe sau a unei așteptări rezonabile privind utilizarea prevăzută, inclusiv a celor referitoare la securitate*.

Distincția dintre cei doi termeni este considerată importantă, în special pentru faptul că, în cazul defectelor, se pune problema răspunderii juridice față de produs („product liability”).

În practică, se disting mai multe *ipostaze ale calității* ce diferă din punct de vedere structural, al numărului de caracteristici de calitate și al limitei de admisibilitate pentru fiecare valoare în parte.

Reglementări armonizate cu legislația comunitară:

Regulamentul nr. 1980/2000/EEC privind stabilirea unei proceduri de acordare a etichetei ecologice, **Decizia nr.729/2000/EEC** privind contractul cadru referitor la condițiile de utilizare a etichetei ecologice și **Decizia nr.728/2000/EEC** referitoare la stabilirea tarifelor pentru solicitarea taxelor anuale pentru etichetare ecologică au fost transpuse în legislația românească.

Ministerul Mediului, care primește cererile privind etichetarea ecologică, evaluează performanța de mediu a produsului în concordanță cu criteriile specifice fiecărui produs și decide acordarea etichetei ecologice.

Comisia pentru Acordarea Etichetei Ecologice este formată din reprezentanți ai Ministerului Mediului și Gospodăririi Apelor, Ministerul Economiei și Comerțului, Ministerul Educației și Cercetării, Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor, Consiliul Concurenței, Instituții de Cercetare, cadre

universitare, organizații neguvernamentale.

Până în prezent, percepția calității de către consumatorii europeni, în diferite țări, este următoarea:

În Franța, consumatorii se pot clasifica în patru grupe, în funcție de atitudinea lor față de garanțiile calității produselor alimentare:

- o primă grupă (12%) acordă importanță prețului ca indice al calității;
- o a doua grupă (41%) acordă importanță aspectului exterior al produsului;
- o a treia grupă (14%) se sprijină pe semnele calității (etichetă, marcă, denumire de origine controlată, proveniența geografică);
- o a patra grupă (33%) se sprijină pe încrederea în comerciantul- detailist și pe marcă.

În Germania, pentru consumatori, garanția calității se referă în mod special la igienă, la certificarea produsului sau a întreprinderii, la prețuri. Germanii acordă o mare importanță „naturalului” și „ecologicului”. În același timp, imaginea despre produsele de import este diferită: față de cele italienești, imaginea este legată de calitatea tradițională, iar față de cele franțuzești este legată de calitatea industrială.

În Anglia, garanția calității este oferită în special de condițiile de igienă, de marca (prestanța) distribuitorilor și de prețuri.

Astăzi, calitatea nu mai este un termen absolut pentru consumatori. Calitatea este o noțiune relativă pe care diferiții cumpărători o apreciază în funcție de propriile criterii, obiective sau subiective.

Nu trebuie confundată calitatea cu produsele din vârful gamei, deci nu trebuie asimilată cu calitatea produselor de lux. Calitatea se aplică tuturor produselor: celor de la bază, de la mijlocul și celor din vârful gamei de produse.

În teoria economică contemporană, calitatea este o convenție, o regulă construită și admisă de către „actorii” economici (producători, distribuitori, comercianți) și politici (Comunitatea Economică, Stat, Asociații de consumatori, Sindicate). Ea este rezultatul raportului de forțe și traduce consensul care există între aceștia la un moment dat.¹²

¹² Dima, D., Pamfilie, R., Procopie, R., Mărfurile alimentare în comerțul internațional, Editura

În vederea creșterii calității produselor și a securității vieții și sănătății oamenilor, Uniunea Europeană a introdus o serie de Directive europene asupra specificațiilor privind prelucrarea și ambalarea produselor alimentare. Reglementarea circulației produselor alimentare în spațiul comunitar este unul din domeniile cele mai avansate și într-o continuă dezvoltare datorită consumului mare de astfel de produse și a impactului pe care îl pot avea. Sunt o serie de Directive și Reglementări care prevăd modul de exploatare, comercializare, etichetare, transport și marcarea produselor din diverse sectoare de activitate.

În industria alimentară, se utilizează sisteme de control pentru a asigura calitatea și securitatea produselor pe care le fabrică. Sunt utilizate trei sisteme cheie de control: 1.Ghidul privind Bunele Practici de producție (GMP). 2.Analiza riscurilor și a punctelor critice de control (HACCP). 3.Standardele de asigurare a calității (ISO 22000).

Analiza vulnerabilităților și a riscurilor generate de neconformitatea alimentară a fost realizată pe parcursul celui de-al patrulea capitol.

Caracteristicile esențiale ale sistemelor de trasabilitate sunt identificarea, informarea și legătura dintre acestea, aceste caracteristici fiind comune tuturor sistemelor. Atât bunurile, cât și procesele sunt componentele cheie ale sistemului de trasabilitate și, în legătură cu acestea, informațiile pot fi esențiale și ajutătoare.

Identificarea reprezintă abilitatea de a vedea obiectele care se deplasează: paleți, ambalaje mari (cartoane), unități de produs. Cel mai simplu mijloc de identificare este marcarea cu un număr sau nume înscris pe entitățile în mișcare. În prezent, se folosesc mașini de marcarea care prezintă numeroase avantaje:

- viteză mare de manipulare;
- mișcarea încărcăturii și îmbunătățirea logisticii;
- simplificarea documentelor;
- plata electronică a produselor.

Bolile diseminate prin alimente rămân o mare problemă atât în țările

dezvoltate, cât și în cele în curs de dezvoltare, conducând nu numai la suferința umană, dar și la pierderi economice importante. În fiecare an, 33% din populația țărilor dezvoltate și >33% din cea a țărilor în curs de dezvoltare poate fi afectată de boli diareice transmise prin apă sau alimente, estimându-se că în fiecare an mor circa 2,2 mil. oameni, cel mai adesea copii. Trebuie avut în vedere că sistemele de siguranța alimentului la nivel național sunt influențate de factori globali cum ar fi:

- > creșterea volumului și densității comerțului internațional cu produse alimentare;
- > extinderea autorităților internaționale și naționale;
- > mărirea complexității tipurilor de alimente;
- > intensificarea și industrializarea agriculturii.

Elementele fundamentale ale sistemelor de siguranță alimentară la nivel național trebuie să aibă în vedere că responsabilitatea pentru siguranța alimentelor care revine atât producătorilor de materii prime de origine vegetală/animală, procesatorilor, reglementatorilor, distribuitorilor en-gros și en-detail, precum și consumatorului, dar și sistemului guvernamental de control: Autoritatea Națională Sanitar Veterinară pentru Siguranța Alimentelor, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului. Elementele de siguranță a alimentelor la nivel național sunt:

- Legi alimentare, politici alimentare, reglementări și standarde;
- Instituții cu responsabilități clar definite privind managementul controlului alimentului și sănătate publică;
- Capacitatea științifică;
- Management integrat asemănător;
- Inspecție și certificare;
- Capacitate pentru răspuns în cazul extrem;
- Examinarea problemelor de sănătate umană care sunt în legătură cu ingerarea de alimente;
- Învățare;
- Informarea publicului, educație și comunicație.

Pentru a fi siguri că produsele alimentare nu prezintă niciun risc pentru sănătatea oamenilor, este necesară analiza riscului în siguranța alimentului, această analiză constituind, de altfel, și primul principiu al HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point) care se referă la analiza riscului.

Riscul reprezintă estimarea probabilității și severității reacțiilor adverse asupra sănătății populației expuse prezenței hazardului (urilor) din aliment (e).

Analiza hazardului este recunoscută ca fiind metodologia fundamentală în vederea realizării standardelor privind siguranța alimentelor. Analiza hazardului cuprinde trei componente separate dar totuși integrate și anume (vezi figura 4.3):

- evaluarea;
- managementul;
- comunicarea.

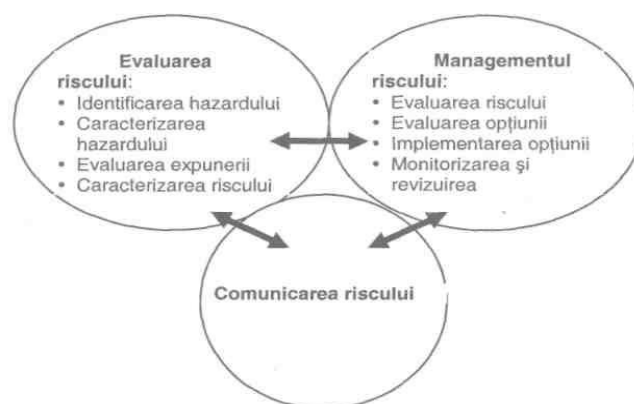

Fig. 4.3 Structura analizei riscului (sursa Banu C. – *Suveranitate, securitate si siguranta alimentara*)

Politica de protecție a consumatorului în spațiul european și extraeuropean, precum și rolul instituțiilor din România implicate în protecția consumatorilor, au fost prezentate în capitolul cinci al tezei de doctorat.

Promovarea drepturilor consumatorilor este o valoare esențială a UE, mereu dezbătută în legislația sa. Aderarea la UE oferă o protecție suplimentară consumatorilor. Există 10 principii de bază conform cărora legislația UE protejează consumatorul. Principiile respective nu constituie un sfat oficial al Consiliului în ceea ce privește modul de interpretare a legislației sau politicii UE.

Politica de protecție a consumatorilor în UE se bazează pe 10 principii¹³.

Politica UE privind promovarea intereselor consumatorilor contribuie la atingerea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, prin măsuri de protejare a sănătății și siguranței consumatorilor, de promovare a intereselor economice ale acestora, de creștere a educației și asigurării informării adecvate a consumatorilor, măsuri care să ducă la audierea și reprezentarea reală a intereselor consumatorilor, care să ofere un acces eficient la legislație și la justiție pentru consumatori, inclusiv mecanisme de despăgubire individuală și colectivă.

În domeniul protecției sănătății și consumatorului, în România există *Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului (ANPC)*, organism care coordonează politicile în domeniul protecției consumatorului și care supraveghează piața și implementarea legislativă și administrativă a măsurilor în acest domeniu. Aceasta este un organ al administrației publice centrale de specialitate, aflat în subordinea primului ministru, care are următoarele atribuții: coordonează și realizează strategiile și politica Guvernului în domeniul protecției consumatorului, acționează pentru combaterea practicilor care dăunează sănătății, securității sau intereselor economice ale consumatorilor.

În vederea protecției consumatorului, la nivelul UE a fost creat Sistemul Tranzitional de Schimb Rapid de Informații (TRAPEX). Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului este punct de contact pentru TRAPEX, care acoperă produsele care prezintă un risc grav pentru sănătatea și protecția consumatorului.

Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor a fost înființată în baza prevederilor OUG nr. 2/2001 pentru stabilirea unor măsuri privind înființarea, organizarea/ reorganizarea sau funcționarea, după caz, a unor ministere, organe de specialitate ale administrației publice centrale și instituții publice și HG nr. 755/2003 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor, modificată prin HG 209/2005.

¹³ * * * Securite des produits en Europe: Un guide concernant les mesures correctives, y compris les rappels, Soutenu par une subvention de la Commission europeenne Direction Generale de la Sante et de la

Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului și în coordonarea primului-ministru, finanțată prin bugetul Secretariatului General al Guvernului.

Ultimul capitol l-am dedicat prezentării opțiunilor strategice și posibilităților vizând asigurarea securității alimentare la nivel național.

Rezolvarea problemei alimentației reprezintă sarcina fiecărei țări de a căuta și găsi soluții de alocare a resurselor tradiționale, de a descoperi resurse noi și de a le gospodări cu eficiență sporită până la rezolvarea problemei.

Viitorul securității alimentare pe termen mediu și lung se află în centrul preocupărilor organismelor internaționale și europene, datorită contextului generat de schimbările climatice, fragilizării stocului de resurse naturale, în special apă și sol, pe fondul creșterii demografice, a creșterii instabilității piețelor și a adâncirii sărăciei, care este departe de a fi rezolvată. Chiar și în țările Uniunii Europene, unde asigurarea hranei nu mai reprezintă o problemă, la nivelul statelor, securitatea alimentară a devenit o preocupare la nivelul comunităților cu grad de vulnerabilitate ridicat. Și aceasta, datorită creșterii prețurilor agricole și a volatilității acestora, fragmentării piețelor și, nu în ultimul rând, datorită deteriorării nivelului de trai al populației și creșterii incidenței sărăciei sub impactul recente crize economice.

Datorită resurselor agricole favorabile de care dispune, României i-ar putea reveni în viitorii ani un rol important în asigurarea securității alimentare la nivel regional, cu condiția rezolvării problemelor interne legate de productivitate și stabilitate în agricultură.

Există o interdependentă între diferitele nivele ale securității alimentare, de la nivelul național până la cel individual și, implicit, o condiționare legată de succesul politicilor macroeconomice, dar și sectoriale. În acest context, putem afirma faptul că securitatea alimentară a populației nu este numai o sarcină pusă în fața sectorului agricol și alimentar, ci o sarcină a întregului sistem economico-

social și a puterii administrative, care trebuie nu numai să asigure o ofertă alimentară suficientă și stabilă, ci și accesul fizic și economic al populației la hrană, să asigure puterea de cumpărare a tuturor categoriilor sociale, dar mai ales a celor defavorizate, de a-și procura hrana necesară conform nevoilor și preferințelor lor.

Insecuritatea alimentară este asociată cu sărăcia, cu excluziunea socială, cu educația deficitară, cu lipsa infrastructurii, în special a celei sanitare, cu lipsa accesului la rețelele de apă potabilă. Relația dintre dezvoltarea economică și securitatea alimentară este intrinsecă. Crizele economice conduc la insecuritate alimentară, care înseamnă nu numai reducerea consumului alimentar, dar, în același timp, compromit calitatea și diversitatea dietei. Iar lipsa unei diete adecvate, atât din punct de vedere al aportului caloric, cât și al nutrienților esențiali, poate eroda sănătatea și capacitatea de muncă a populației și astfel insecuritatea alimentară poate conduce la scăderea productivității muncii și amplificarea problemelor economice și sociale ale țărilor.

În acest context, un prim obiectiv al acestui proiect a constat în evaluarea stării securității alimentare și nutriționale a populației din România și în identificarea principalilor determinanți și vulnerabilități ale acesteia. Prin conturarea unor ipoteze plauzibile privind convergența principalilor indicatori economici către nivelul mediu european, și ne referim aici mai ales la nivelul veniturilor și puterea de cumpărare, precum și prin conturarea unor priorități în evoluția sectorului agroalimentar, au fost definite reperele necesare pe baza cărora a fost elaborată viziunea privind securitatea și siguranța alimentară la orizontul anului 2038.

S-a considerat că rolul agriculturii este esențial în asigurarea securității alimentare, deoarece producția agricolă internă reprezintă cea mai directă formă de asigurare a hranei pentru populația unei țări. În situația în care aceasta nu poate satisface autosuficiența decât în mică măsură, datorită valorificării necorespunzătoare a resurselor agricole sau unei dezvoltări insuficiente a acestora, statele pot importa alimente, însă recurgerea la importuri alimentare masive

reprezintă o vulnerabilitate pentru oricare stat, mai ales în actualul context al volatilității sporite a prețurilor agricole mondiale. Concomitent însă, s-a avut în vedere faptul că securitatea alimentară este condiționată numai parțial de existența unei oferte agricole suficiente. De cele mai multe ori, problemele și vulnerabilitățile apar la nivel microeconomic, unde accesul la hrană este limitat de puterea de cumpărare redusă, de lipsa veniturilor, de sărăcie în general. De aceea, un determinant esențial al securității alimentare dintr-o țară îl constituie nivelul general de dezvoltare sustenabilă al acesteia, de care depind, până la urmă, dezvoltarea agriculturii și productivitatea acesteia, dar și veniturile gospodăriilor, bunăstarea populației și accesul fizic și economic la hrană.

Analiza SWOT a securității alimentare a populației din România, s-a concentrat pe probleme legate de contribuția sectorului agricol la asigurarea securității alimentare a populației, dar și pe aspecte referitoare la accesul la hrană, determinanții cererii alimentare și anumite elemente legate de starea nutrițională a populației. Analiza punctelor tari și a celor slabe a fost structurată pe cele patru dimensiuni ale securității alimentare, respectiv disponibilitatea producției agricole, accesul la hrană, stabilitatea ofertei, siguranța și calitatea alimentației.

Punctele tari, din perspectiva disponibilității producției agricole și alimentare, au fost considerate următoarele: România este un producător agricol important, care dispune de resurse agricole semnificative pentru producția vegetală (terenuri arabile fertile) și producția animală (culturi furajere, pășuni, fânețe); au fost înregistrate progrese în asigurarea necesarului de consum al populației din producția internă (în ultimii ani a crescut producția internă de carne de pasăre, de oaie și capră); industria alimentară și a băuturilor este a doua ca mărime din Europa Centrală și de Est, după Polonia și a beneficiat de importante investiții în ultimul deceniu; sectorul de retail alimentar a cunoscut o dezvoltare semnificativă în ultimii ani, având rate de creștere dintre cele mai mari din regiune; pentru anumite grupe de produse alimentare, producția alimentară internă acoperă necesarul de consum al populației; din punct de vedere caloric, disponibilul alimentar pe persoană din România depășește, în medie, necesarul de consum

alimentar mediu pe locuitor recomandat de Ministerul Sănătății.

În ce privește accesul populației la hrană, au fost identificate următoarele puncte tari: veniturile reale ale populației au crescut semnificativ în perioada 2001-2015; consumul alimentar din România a crescut, în special, la produsele superioare din punct de vedere nutrițional (carne, fructe, pește), chiar dacă a cunoscut un ușor declin în perioada crizei economice; în același timp a scăzut consumul alimentar la produsele considerate inferioare din punct de vedere nutrițional, cum ar fi cartofii, rădăcinoasele și chiar unele cereale.

Din perspectiva stabilității ofertei alimentare, pot fi menționate următoarele puncte tari: prețurile alimentelor la consumator sunt relativ stabile în România, volatilitatea fiind comparabilă cu cea din Franța și Polonia; în ultimul deceniu au fost construite la ferme depozite, în principal, pentru cereale, investițiile fiind finanțate și prin programe europene.

Cu privire la siguranța și calitatea alimentației, sunt de reținut următoarele puncte tari: implementarea normelor fitosanitare și zoo-veterinare în conformitate cu legislația europeană, atât în sectorul de producție agricolă, cât și în cel de procesare alimentară; creșterea diversității dietei alimentare a populației din România, odată cu creșterea veniturilor.

Punctele slabe ale securității și siguranței alimentare din România, din perspectiva disponibilității producției agricole și alimentare, se referă la următoarele aspecte: sectorul agro-alimentar românesc este puțin performant, existând decalaje de productivitate semnificative față de țările dezvoltate, decalaje care ar putea fi recuperate treptat într-un termen mediu sau lung; structura agrară extrem de fragmentată și numărul mare de ferme fac dificilă traversarea filierelor de către produsele agricole (în special în sectoarele legume, fructe și lactate), lipsa asociațiilor de fermieri amplificând acest aspect; producția agricolă internă nu poate încă acoperi necesarul de consum al populației, la anumite grupe importante de produse (cum ar fi carnea, laptele, fructele, legumele și peștele); ponderea caloriilor inferioare (care provin din cereale, cartofi și rădăcinoase) este mult mai mare în România, comparativ cu alte state europene; disponibilul zilnic de proteină

animală, exprimat în gr/cap/zi este mai mic în România față de alte state membre UE.

Din perspectiva accesului la hrană se pot menționa următoarele puncte slabe: PIB-ul pe locuitor, exprimat la paritatea puterii de cumpărare, este sub media europeană (57% din media europeană în 2015), România aflându-se pe penultimul loc din UE; există importante disparități teritoriale în ceea ce privește veniturile populației, iar acestea s-au adâncit în perioada post-aderare; ponderea cheltuielilor de consum alimentar în total cheltuieli de consum este extrem de ridicată în România; ponderea cheltuielilor de consum alimentar ale populației sărace (prima decilă) depășește 65% din cheltuielile totale de consum; prețurile relative ale alimentelor, la paritatea puterii de cumpărare, deși au fost mai scăzute în România în comparație cu media europeană în perioada de pre-aderare, au crescut rapid în ultimii ani, ajungând, începând cu anul 2012, mai mari decât cele din Polonia; rata sărăciei este ridicată la nivelul întregii țări și mai ales în mediul rural; densitatea rețelei de drumuri în mediul rural este mai scăzută în România comparativ cu multe țări membre UE.

Stabilitatea producției agricole este o dimensiune în care s-au identificat mai multe puncte slabe: producția agricolă vegetală este foarte volatilă în România (mai ales producția de cereale); dependența consumului uman de importuri este ridicată în majoritatea anilor pentru anumite produse (soia, zahăr, carne, pește, fructe), iar în anumiți ani chiar și pentru cereale (grâu); suprafețele de teren agricol efectiv irigate au scăzut continuu în ultimii 20 de ani în România; valoarea importurilor alimentare în totalul mărfurilor exportate este mai mare în România comparativ cu alte țări membre UE, iar acest aspect comercial poate pune în discuție problema disponibilităților financiare pentru a realiza importuri agricole; variabilitatea producției alimentare pe locuitor (exprimată în dolari internaționali la paritatea puterii de cumpărare) este mai mare în România comparativ cu alte state europene; nivelul cheltuielilor publice pentru cercetare-dezvoltare în domeniul agricol este extrem de scăzut în România; accesul fermierilor la credite bancare este scăzut, ceea ce restricționează posibilitatea finanțării unor elemente de

infrastructură productivă sau tehnologii de producție care ar putea atenua efectul exceselor climatice.

În ce privește siguranța și calitatea alimentației, punctele slabe identificate se referă la: procentul scăzut al populației din România cu acces la surse îmbunătățite de apă potabilă, care este sub standardele europene, unde, în general, populația are acces în totalitate la surse de apă potabilă de calitate; ponderea populației din România cu acces la facilități sanitare este sub media europeană; procentul copiilor sub 5 ani, decedați ca urmare a problemelor alimentare sau opriți din creștere datorită alimentației deficitare sau care sunt sub greutatea normală, este semnificativ mai ridicat în România decât în majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene.

Oportunitățile identificate în domeniul securității și siguranței alimentare sunt următoarele: este de așteptat ca, odată cu creșterea veniturilor, să aibă loc o reducere a nivelului de sărăcie și implicit a riscului de insecuritate alimentară; cererea internă pentru alimente este în creștere la produsele superioare din punct de vedere nutrițional, cum ar fi fructele, carnea, peștele, produsele lactate; cererea alimentară din România este foarte elastică, ceea ce înseamnă că are un important potențial de creștere, în condițiile creșterii veniturilor; creșterea veniturilor, care va schimba și preferințele de consum ale populației, accentuând cererea pentru produse de calitate, produse sănătoase, inclusiv ecologice; cererea externă pentru alimente este în creștere (de exemplu, pentru carne în zona Orientului Apropiat și Asia-Pacific), ceea ce va oferi în viitor piețe de desfacere pentru exporturile românești; pe termen mediu există o stabilitate și o previzibilitate privind politica agricolă din România, deoarece măsurile din cadrul Politicii Agricole Comune sunt adoptate pentru intervale multianuale de 7 ani, cea prezentă fiind pe perioada 2014-2020; continuarea finanțării europene va îmbunătăți infrastructura de transport a României, făcând-o mai atractivă pentru investiții străine.

Amenințările din domeniul securității și siguranței alimentare sunt următoarele: riscul de adâncire a decalajelor privind nivelul veniturilor populației în profil regional și pe medii de rezidență, dar și de adâncire a polarizării sociale;

incertitudinile cu privire la evoluția viitoare a Politicii Agricole Comune până în 2038, inclusiv referitoare la finanțarea agriculturii din fonduri europene; evoluția factorilor climatici și epuizarea unor factori naturali, cum ar fi rezervele de elemente nutritive din sol sau rezervele de apă; accentuarea crizelor politice regionale, care ar putea sista fluxurile de investiții străine și fluxurile financiare; riscul demografic legat de scăderea populației țării și, mai ales, de diminuarea populației tinere și active poate pune presiune pe viitoarea dezvoltare a țării și, în mod concret, în sectoarele economice unde productivitatea este mai redusă; apariția unor boli ale plantelor și animalelor care să afecteze performanțele economice ale sectorului agricol, inclusiv exporturile.

Analiza SWOT a stării securității și siguranței alimentare din România a pus în evidență mai multe vulnerabilități, după cum urmează:

- Oferta agricolă internă insuficientă la o gamă largă de produse, dintre care deficite pe termen lung există la carne, legume, fructe, zahăr și pește.
- Instabilitatea ofertei agricole interne, în special a celei vegetale și în mod deosebit a celei de cereale care afectează indirect producția animală, prin prețurile furajelor.
- Prețurile la poarta fermei continuă să fie mai mari decât prețurile regionale pentru unele produse agricole, dintre care cele mai importante sunt carnea de porc, cartofii, unele legume și fructe (mere).
- Nivelul scăzut al veniturilor și decalajele între venituri în profil teritorial și medii de rezidență generează insecuritate alimentară.
- Infrastructura rutieră și sanitară inadecvată, mai ales în mediul rural, generează riscuri de siguranță alimentară și insecuritate nutrițională.
- Consumul alimentar deficitar din punct de vedere calitativ, ponderea ridicată a caloriiilor provenite din cereale și cartofi, precum și consumul redus de proteină animală generează riscuri nutriționale.
- Există categorii de populație identificate ca având risc alimentar și nutrițional ridicat, dintre care punem accentul pe copiii din mediul rural și pe comunitățile de romi.

Necesitatea combaterii acestor vulnerabilități poate ghida demersul de selectare a priorităților pentru îmbunătățirea securității alimentare a populației.

Strategia Uniunii Europene privind siguranța alimentelor are la bază trei elemente principale: legislația privind siguranța alimentelor și a furajelor; o consiliere științifică fundamentată, necesară luării deciziilor în domeniu; implementarea și controlul aplicării legislației. Principiul de bază al politicii UE privind siguranța alimentară este aplicarea unei abordări integrate, de tipul „de la fermă la consumator”, care să acopere toate sectoarele lanțului alimentar: producția de furaje, sănătatea plantelor și a animalelor, bunăstarea animalelor, producția primară, procesarea alimentelor, depozitarea, transportul, vânzarea cu amănuntul, precum și importul și exportul acestora. Strategia asigură trasabilitatea produselor alimentare.

Cea mai importantă provocare a sectorului agroalimentar românesc, înainte și după aderarea la UE, a fost să se conformeze la standardele europene de siguranță și calitate a alimentelor pe întregul lanț agroalimentar. Acest lucru a avut un impact deosebit în industria cărnii și laptelui, unde standardele au fost cele mai severe.

Viziunea privind securitatea alimentară a populației din România a fost realizată pornind de la aria de cuprindere a acestui concept. Ca atare, viziunea privind asigurarea securității alimentare a populației în următorii 20 de ani implică nu numai o bună funcționare a sectorului agricol și de procesare alimentară, dar și o dezvoltare sustenabilă și o creștere economică pe termen lung.

Pentru identificarea țintelor și conturarea opțiunilor majore în elaborarea unei viziuni privind securitatea alimentară a populației la orizontul 2038, în cadrul proiectului realizat de Academia Română a fost realizată o anchetă Delphi pe un eșantion, compus din 35 de specialiști, astfel construit încât să asigure un echilibru între trei mari categorii de respondenți: decidenți la nivel înalt (foști miniștri sau secretari de stat de la Ministerul Agriculturii, atât de stânga, cât și de dreapta, ca orientare politică); reprezentanți ai cercetării și învățământului superior (din domeniul economiei agrare sau al științelor agricole); reprezentanți din domeniul

producției agricole, industriei de procesare și a serviciilor agricole (șefi ai asociațiilor patronale sau profesionale).

Temele care au fost supuse atenției experților sunt reprezentate, în principal, de patru domenii de interes pentru securitatea alimentară referitoare la: corecția structurală a sectorului agricol privind raportul între sectorul vegetal și cel animal (zootehnizarea); transferul tehnologic (creșterea productivității agricole, inclusiv prin introducerea în cultură a organismelor modificate genetic); asigurarea debușeelor pentru produsele agricole românești prin identificarea piețelor externe; oportunitatea programelor de suplimentare a nutriției pentru grupurile vulnerabile din România.

Pornind de la consensul pe total eșantion asupra dezirabilității unor opțiuni de politică agricolă și alimentară (pe baza opțiunilor individuale ale respondenților), a rezultat că viziunea privind securitatea și siguranța alimentară a României pentru următorii 20 de ani ar trebui să includă:

- necesitatea conceperii unui program de zootehnizare a agriculturii;
- recomandarea organizării unei dezbateri publice care să delimiteze deopotrivă beneficiile și riscurile legate de cultivarea organismelor modificate genetic;
- definirea unui plan de susținere a exportului produselor agricole românești, utilizând atât măsurile puse la dispoziție de politicile comunitare, cât și măsuri finanțate din fonduri naționale;
- propunerea realizării unei coordonări ad-hoc între organizațiile publice și private implicate în acordarea de sprijin pentru îmbunătățirea nutriției.

Complementar consultării Delphi, s-a analizat nivelul posibil de convergență pentru principalii indicatori care descriu starea securității alimentare și anume veniturile și accesul populației la hrană, pe de o parte, și producția agricolă, productivitatea agriculturii și nivelul de autosuficiență alimentară, pe de altă parte, cea mai importantă concluzie fiind aceea că, pentru a putea avea un proces credibil de convergență cu țările dezvoltate ale UE, este nevoie de o creștere economică susținută, dublată de un efort investițional consistent, care să ridice pe un alt palier

productivitatea și competitivitatea agriculturii românești.

Ca urmare a analizei SWOT și a consultării Delphi, au fost definite principalele trei direcții strategice pentru securitatea și siguranța alimentară a României, pe durata următoarelor două decenii, încercându-se identificarea domeniilor din agricultura românească în care ar trebui să se concentreze eforturile publice și private pentru crearea premiselor convergenței cu performanțele țărilor dezvoltate din cadrul Uniunii Europene.

Deoarece, din punctul de vedere al securității alimentare, producția agricolă este principala sursă și cea mai sigură pentru asigurarea disponibilului de consum alimentar al populației unei țări, s-a considerat că prima și cea mai importantă direcție strategică este cea referitoare la creșterea rolului agriculturii românești ca furnizor de securitate alimentară, cu următoarele obiective:

- creșterea nivelului de asigurare a consumului alimentar al populației din producția internă agricolă și alimentară, la produsele importante (cereale, legume, fructe, lapte, carne, alimente procesate);
- stabilizarea ofertei agricole interne, în principal, prin măsuri de susținere a infrastructurii de îmbunătățiri funciare (cu accent pe irigații);
- dobândirea de către România a statutului de țară exportatoare de produse agricole și furnizor de securitate alimentară în plan regional și european.

Cea de-a doua direcție strategică o reprezintă creșterea accesului populației la hrană și îmbunătățirea calității alimentației, pe baza unor ipoteze rezonabile, privind creșterea veniturilor populației în următoarele decenii, bazată pe prognoze ale creșterii economice realizate de instituții specializate, cu următoarele obiective:

- mărirea puterii de cumpărare a populației;
- reducerea decalajelor referitoare la accesul la hrană al diferitelor categorii de gospodării;
- îmbunătățirea dietei alimentare a populației, prin creșterea consumului de proteină animală și a diversității alimentare.

A treia direcție strategică, dezvoltarea rurală și creșterea nivelului educațional - premise pentru îmbunătățirea siguranței alimentare și nutriționale,

vizează obiective legate de dezvoltarea/modernizarea infrastructurii rutiere și sanitare în localitățile rurale, a rețelei școlare și a creșterii nivelului educațional, plecând de la premisa rațională că următorii ani vor fi, pentru România, ani de creștere economică moderată, care vor susține dezvoltarea regională, creșterea nivelului ocupării în rural și a calității vieții, obiectivele urmărite fiind:

- rezolvarea problemei infrastructurii tehnico-edilitare în majoritatea comunelor României;
- ridicarea nivelului educațional al persoanelor ocupate în agricultură și, în special, îmbunătățirea calificării șefilor de exploatații agricole.

În contextul actual, România ar trebui să elaboreze un set de politici agricole, care să includă nu doar măsurile de sprijinire a producției agricole și cele de dezvoltare rurală (materializate prin PNDR), ci și o politică funciară corelată cu politica de orientare a structurii exploatațiilor agricole, care să permită o intervenție eficientă pentru protecția națională a pieței funciare în conformitate cu interesele fermierilor români și a securității alimentare în România.

Studiul bazat pe un chestionar autoadministrat își propune să măsoare percepția subiecților cu privire la securitatea și siguranța produselor alimentare în țara noastră. Chestionarul a fost structurat în două părți, și anume primele opt întrebări s-au referit la aspecte actuale privind securitatea alimentară, siguranța alimentului și modalitățile de comercializare a produselor, iar cea de-a doua parte (ultimele patru întrebări) a avut ca scop identificarea respondenților (date demografice).

În urma prelucrării unui număr de 200 de chestionare (vezi figurile 6.1. – 6.12.), au rezultat următoarele:

- participanții la cercetare sunt în majoritate femei (66,2%), au ca mediu de proveniență zona urbană (peste 79%), au absolvit studii universitare în proporție de 51,8 % și studii postuniversitare (28,4 %), iar categoria de vârstă majoritară a celor care au răspuns la chestionar a fost cea cuprinsă între 25 și 40 de ani (56,8 %);
- securitatea alimentară în România este o certitudine doar pentru aproximativ 39% dintre subiecți;

- pe de altă parte, peste 50% dintre respondenți consideră că populația subnutrită în țara noastră este relativ redusă;
- aproape trei sferturi dintre cei care au completat chestionarul sunt de acord cu afirmația că alimentele românești se bucură de o mai mare încredere a consumatorilor comparativ cu produsele similare din import;
- un semnal de alarmă pentru administrația publică centrală este percepția majoritară a subiecților cu privire la eficiența activității Agenției Naționale Sanitar-Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor și a Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor în ceea ce privește combaterea fraudelor alimentare, aproape 40 % răspunzând că nu au încredere în cele două instituții, iar 33 % neștiind ce să răspundă;
- de asemenea, majoritară este și opțiunea cu privire la ambalarea corespunzătoare a produselor alimentare la comercianți, peste 38 % neputând oferi un răspuns clar (nu știu/nesiguri), doar 33 % apreciind activitatea retailerilor; în ceea ce privește garantarea calității produselor agroalimentare, doar 24 % dintre subiecți consideră că se întâmplă acest lucru la nivelul unităților de comercializare a alimentelor;
- doar puțin peste 28 % apreciază că produsele aflate la comercializare sunt sigure pentru consum;
- în ceea ce privește existența dublului standard de calitate și compoziție a produselor alimentare, o majoritate covârșitoare din cei intervievați (peste 78 %) consideră că este o problemă reală în sectorul agroalimentar românesc.

Legat de această problemă mult discutată a dublului standard de calitate a alimentelor, recent Comisia Europeană a finalizat un studiu de evaluare a diferențelor de compoziție a produselor agroalimentare. Au fost analizate aproape 1400 de alimente din 19 state membre ale UE. Două concluzii sunt importante: 9 % din produsele comparate aveau o compoziție diferită, deși partea din față a ambalajului era identică și alte 22 % din produse aveau o compoziție diferită, în ciuda faptului că partea din față a ambalajului era similară. Cercetarea realizată confirmă percepția consumatorilor români cu privire la această chestiune acută aflată pe agenda europeană de mai bine de un an de zile.

Concluziile tezei de doctorat sunt:

1. Epoca și civilizația contemporană se confruntă cu situații de inegalitate și inechitate în repartizarea alimentelor, cu disparități în repartizarea disponibilităților alimentare, ceea ce a condus la decalaje cantitative și calitative care se manifestă pe plan mondial. Această situație amenință permanent posibilitățile de realizare a dezideratului securității alimentare, multiplu determinat, tradus prin accesul tuturor indivizilor, în orice moment, la hrana necesară pentru o viață sănătoasă și activă - acceptat la nivel global ca obligație supremă a oricărui guvern, depășind orice considerente de ordin comercial și financiar.

2. Pe plan mondial, problema alimentației dobândește trăsături și dimensiuni noi, care fac trecerea de la o problemă cu caracter regional - la o problemă globală, aflată permanent pe agenda organismelor și întâlnirilor naționale și internaționale, ale cărei dimensiuni și consecințe nu sunt totuși suficient investigate și abordate în practică. Caracterul global derivă dintr-o serie de elemente conexe: intensitatea și scara de manifestare, inegalitățile producției și distribuției, dependența unor state de ajutorul alimentar și importuri, perspectivele îngrijorătoare pentru anumite zone ale globului, impunând o abordare sistemică, fundamentată pe contribuția cercetării științifice.

3. Flagelul foametei propagă costuri imense asupra a milioane de oameni afectați - sub forma compromiterii dezvoltării fizice și mentale, restrângerii oportunităților, subminării sănătății, reducerii speranței de viață, al morții premature. Astfel, scăderea productivității și pierderea oportunităților pentru cei aproape un miliard de oameni suferind de foamete, pun în pericol progresul economic, favorizând degradarea mediului ambiant și conflictele pe plan intern și internațional. Prețul care se plătește pentru progresul lent în acest domeniu este într-adevăr dificil, mai ales că el este plătit permanent, cu cea mai mare intensitate, de către însăși populația suferind de foamete, de către comunitățile și țările în cauză.

4. Comunitatea internațională își afirmă angajamentul de a nu rămâne pasivă la suferințele populației înfometate, la moartea zilnică a 25.000 de victime ale foametei și sărăciei, afirmând că se produc alimente mai mult decât suficiente

pentru a asigura hrana tuturor. Astfel, problema alimentară poate fi rezolvată prin mobilizarea unei campanii integrate, finanțată corespunzător. Guvernele, comunitatea internațională, societatea civilă, organizațiile non-guvernamentale și sectorul privat trebuie să lucreze împreună sub forma unei alianțe internaționale împotriva foametei, pentru a asigura accesul tuturor la dreptul uman fundamental - dreptul la hrană - drept esențial pentru supraviețuire și existență. În acest context, FAO promovează o strategie dualistă, adresată atât cauzelor, cât și manifestărilor acute ale problemei alimentare.

5. Ultimele date și analize arată clar că progresele privind reducerea foametei în anii '90 și primii ani ai secolului XXI au fost semnificative doar în câteva țări, în timp ce în cele mai multe țări în dezvoltare ele au fost extrem de reduse sau chiar inexistente; ele confirmă o tendință alarmantă: progresele în reducerea foametei în țările în dezvoltare au încetinit în mod evident, iar în cele mai multe regiuni numărul celor afectați este în creștere.

6. Se apreciază că la nivel global au fost realizate progrese clare în creșterea nivelului consumului alimentar și în îmbunătățirea nutriției, iar în viitor se preconizează reduceri sensibile, dar lente, ale incidenței relative a subnutriției, inclusiv în țările cele mai populate. Astfel, problema subnutriției tinde să se simplifice, în sens relativ (datorită creșterii populației), cu ajutorul intervențiilor politice și al asistenței la nivel național și internațional. Astfel, în ciuda progreselor lente, previziunile pentru intervalul 2020-2030 indică o îmbunătățire generală considerabilă, iar proporția populației subnutrite ar putea fi redusă prin acțiunea simultană a două cauze: creșterea mediei consumului alimentar național și reducerea inegalităților.

7. Optica actuală asupra ajutorului alimentar mondial trebuie modificată; acesta trebuie transformat din ajutor „umanitar” în ajutor economic efectiv pentru acele țări care necesită elaborarea unor programe concrete de dezvoltare. FAO trebuie să se transforme într-o organizație mondială tehnico-științifică care să sprijine elaborarea unor programe concrete la nivel național, capabile de a eradică foametea.

8. Întrucât unii termeni consacrați sunt utilizați simultan chiar în literatura de specialitate fără a fi perfect sinonimi, se impune delimitarea clară a problematicii securității alimentare de cea a siguranței alimentare (care include inocuitatea, igiena, siguranța și controlul alimentelor și proceselor, aspecte legate de alimentele și procesele noi - OMG, iradiere etc. sau controversate - aditivi etc). Astfel, siguranța alimentară apare ca un aspect, ca o dimensiune a securității alimentare.

În această direcție, considerăm că există două accepțiuni de bază ale securității alimentare:

■=> securitatea alimentară în sens restrâns, care semnifică (auto)suficiența alimentară din punct de vedere al accesului fizic și al logisticii, cu accent asupra aspectelor cantitative ale disponibilității hranei, insistând asupra problematicii foametei și subnutriției ca fenomene negative;

■=> securitatea alimentară în sens larg, care include și problematica accesului economic la hrană (prețuri și putere de cumpărare), a echității accesului (ex.: diferențe la nivel familial), a utilizării corespunzătoare; aceasta depinde de pattern-urile de cumpărare, preferințe, obiceiuri, tradiții, cultură, religie, de nivelul de informare și educare (ex.: etichetare, aditivi, efecte, mod de preparare, igienă), de capacitatea de metabolizare a hranei.

9. Sensul conceptului de „securitate alimentară” prezintă valențe complexe, iar restrângerea sa conduce la pierderea din vedere a unor aspecte care întregesc imaginea de ansamblu. Considerăm că, deși acest concept se limitează tot mai adesea la suficiența din punct de vedere cantitativ a produselor agroalimentare, securitatea alimentară înglobează o arie mult mai largă de probleme care circumscriu calitatea, protecția, echilibrul alimentar, stabilitatea, siguranța, inocuitatea și caracterul durabil. Putem, deci, afirma că securitatea alimentară include aspectele legate de securitatea alimentului, dar nu se rezumă la acestea; ea excede sfera strictă a consumului alimentar, având largi implicații în întreaga sferă economică (producție, transfer, distribuție etc.), demografică, socială, culturală și politică și implicând instituțiile statului la cel mai înalt nivel, prin elaborarea unor politici de prețuri, de protecție socială, de comerț exterior, de dezvoltare

economică deosebit de complexe.

10. Alimentele reprezintă cel mai propice vector al unor riscuri multiple de natură biologică, chimică sau fizică, precum și al unor însemnate probleme de ordin nutrițional, atât în cazul deficitului, cât și al abundenței. Pe de altă parte, percepția consumatorilor evoluează în sensul creșterii inacceptabilității față de riscurile induse de alimente (cel puțin în țările dezvoltate), fiind corelată cu accesul și disponibilitatea unui aport alimentar sănătos și nutritiv.

11. Necesitatea adoptării politicilor alimentare și nutriționale - ca instrumente fundamentale de realizare a securității alimentare - reprezintă un imperativ esențial la orice nivel, corelat cu toate aspectele dezvoltării economico-sociale de ansamblu. Deși unii autori includ măsurile de ordin nutrițional în politica alimentară globală, asimilând politica nutrițională celei alimentare, cele două noțiuni și aria lor de cuprindere nu sunt sinonime și nu se substituie, chiar dacă au elemente comune. Politicile alimentare și nutriționale naționale trebuie să fie elaborate în raport cu specificul fiecărei entități, cu problemele particulare cu care se confruntă fiecare stat, cu nivelul său de dezvoltare.

12. Politicile pentru creșterea consumului național mediu au la bază îmbunătățirea puterii de cumpărare, a accesului la alimente, la resurse și la tehnologii pentru îmbunătățirea propriei capacități de producție, creșterea ocupării în domenii non-agricole și politici sociale. Modificările în media națională a consumului semnaleză direcția și amplitudinea deplasării către o stare de securitate sau insecuritate alimentară.

13. Datele demonstrează faptul că în țările dependente de agricultură - domeniu care condiționează în ultimă instanță accesul la securitatea alimentară - stabilizarea dezvoltării producției alimentare, ca o prioritate, ar permite eliminarea constrângerilor față de o nutriție mai bună. Direcționarea unor resurse suficiente pentru agricultură și dezvoltare rurală vor crește productivitatea, oportunitățile de angajare și accesul la hrană, mai ales în zonele rurale și în țările afectate de foamete. Astfel, politicile agroalimentare și rurale - urmărind eficacitatea și echitatea - completează și optimizează efectele politicii economice globale asupra

securității alimentare.

14. În vederea creșterii calității produselor și a securității vieții și sănătății oamenilor, UE a introdus o serie de Directive europene asupra specificațiilor privind prelucrarea și ambalarea produselor alimentare. Reglementarea circulației produselor alimentare în spațiul comunitar este unul din domeniile cele mai avansate și într-o continuă dezvoltare datorită consumului mare de astfel de produse și a impactului pe care îl pot avea asupra vieții și sănătății populației. Sunt o serie de Directive și Reglementări care prevăd modul de exploatare, comercializare, etichetare, transport și marcarea produselor din diverse sectoare. România a adoptat o serie de acte normative prin care a transpus în legislația națională numeroase Directive europene în domeniul bunurilor alimentare. Identitatea, calitatea și inocuitatea mărfurilor alimentare constituie componente esențiale și fundamentale a securității vieții.

15. Marfa este corespondentul material al unei necesități de consum determinată. Acest corespondent material creat pentru a fi realizat de piață - obiect material (inclusiv ca suport pentru informații variate) - apare în dublă ipostază: ca obiect-entitate până în faza contractării, apoi ca mulțime omogenă și finită de obiecte (lotul de mărfuri) până în momentul vânzării când este transmis consumatorului, din nou, ca obiect-entitate.

16. Calitatea mărfii exprimă capacitatea acestuia de a-și îndeplini funcțiile pentru care a fost proiectată, prin intermediul atributelor calității (durabilitate, siguranță în funcționare, precizie, ușurință în utilizare și reparare, satisfacerea necesarului energetic zilnic, acoperirea necesităților zilnice de substanțe nutritive etc.). Deși, din punct de vedere al companiei producătoare unele dintre aceste caracteristici pot fi măsurate în mod obiectiv, calitatea trebuie evaluată prin prisma percepției consumatorilor.

17. Condușă și organizată de ISO, standardizarea internațională, la fel ca și lucrările CODEX, are drept scop facilitarea schimburilor de mărfuri și servicii la nivel mondial. Rolul cel mai important în realizarea unui sistem global de standardizare revine, însă, organizațiilor internaționale ISO, CEI și UIT și

colaborării active a acestora cu organismele europene de standardizare. Comisia Codex Alimentarius funcționează prin diferitele sale comitete și organe subsidiare, care au caracter interguvernamental. Lucrările Comisiei Codex Alimentarius nu vizează numai crearea mijloacelor de eliminare a obstacolelor comerciale, dar încurajează negocierea produselor alimentare prin adoptarea unor practici etice, obiectivul fiind protejarea sănătății consumatorului și promovarea unor practici comerciale loiale.

18. Siguranța alimentară constă în respectarea normelor igienico-sanitare în procesul de producție și are în vedere "garantarea sănătății populației prin consumul de alimente sigure din punct de vedere sanitar, sub raportul salubrității, prospețimii și al valorii nutritive a alimentelor."

19. În cadrul Uniunii Europene, în contextul preocupărilor privind facilitatea schimburilor economice dintre țări, s-a pus problema stabilirii unor reguli comune de protecție a proprietății industriale, inclusiv a mărcilor. În domeniul mărcilor au fost întreprinse măsuri de armonizare a legislațiilor naționale privind mărcile, de instituire a unei mărci comunitare și de interzicere definitivă a importului, în cadrul UE, a produselor cu mărci contrafăcute. Alte însemne ale calității utilizate la nivelul Uniunii Europene sunt: Indicația geografică protejată, Denumirea de origine protejată și atestarea specificității, Marca comercială, Marca de conformitate (pentru certificare).

20. În industria alimentară, se utilizează sisteme de control al calității pentru a asigura calitatea și securitatea produselor pe care le fabrică. Sunt utilizate trei sisteme cheie de control al calității: Ghidul privind Bunele Practici de producție (GMP), Analiza riscurilor și punctelor critice de control (HACCP) și Standardele de asigurare a calității.

21. Pentru întărirea sistemului de supraveghere a pieței, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor participă la Sistemul tranzitional de schimb rapid de informații TRAPEX cu țările central și est-europene, privind produsele periculoase destinate consumatorilor. În cadrul sistemului TRAPEX, specialiștii Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor urmăresc depistarea unor

produse periculoase cu grad mare de risc pentru viața, sănătatea și securitatea consumatorilor, în acest scop fiind încheiate convenții de colaborare cu Ministerul Sănătății și cu Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale. Obiectivul principal al politicii privind certificarea îl reprezintă asigurarea unei cerințe generale în ceea ce privește evaluarea și certificarea conformității produselor, atât în domeniul reglementat (obligatoriu), cât și în cel nereglementat (voluntar).

22. Principiile "Analizei riscurilor. Puncte critice de control" (HACCP) elaborate de Comitetul Codex privind igiena alimentară, constituie un motiv întemeiat pentru identificarea și controlul riscurilor în vederea garantării inocuității alimentelor. Utilizarea de către întreprinderile alimentare a HACCP constituie un motiv pentru ameliorarea securității produselor alimentare.

23. Cele mai ample și mai eficace eforturi în asigurarea stabilității și inocuității alimentelor sunt acelea de a elabora acte legislative și normative la nivel național. Pentru a veni în întâmpinarea problemei liberei circulații a mărfurilor alimentare, fără a prejudicia însă sănătatea și interesele consumatorilor, după înființarea Uniunii Europene s-a elaborat un complex de directive orizontale (cu caracter general) și verticale (pentru produse specifice, cum ar fi: apa minerală, cacao și ciocolată, cazeină și cazeinat, extract de cafea și de cicoare, lapte conservat, miere, sucuri de fructe, dulcețuri și marmelade, zahăr), reproducând schema standardelor existente pe plan național.

24. Obiectivul principal al politicii naționale alimentare rămâne calitatea și inocuitatea alimentelor. Scopul principal al tuturor reglementărilor cu privire la alimente este protecția contra produselor periculoase pentru sănătatea umană. Un aspect important al politicii alimentare este creșterea politicii calității. Este important ca asociațiile de consumatori să se concentreze asupra politicii naționale ale calității și inocuității alimentelor.

25. Viziunea privind securitatea și siguranța alimentară a României în următorii 20 de ani conține trei elemente definitorii, generate de semnificațiile actuale ale conceptului de securitate alimentară, care presupune realizarea disponibilității și stabilității ofertei agricole, a accesului economic la hrană, dar și siguranța și

calitatea alimentației.

a. *Viziunea privind rolul agriculturii ca furnizor de securitate alimentară.* Deoarece, din punctul de vedere al securității alimentare, producția agricolă internă este principala sursă și cea mai sigură pentru asigurarea disponibilului de consum alimentar al populației unei țări, am considerat că prima și cea mai importantă direcție strategică pe care trebuie să o susținem este cea referitoare la *creșterea rolului agriculturii românești ca furnizor de securitate alimentară.*

b. *Viziunea privind bunăstarea și accesul populației la hrană.* O altă dimensiune importantă a securității alimentare o reprezintă asigurarea accesului economic al populației la hrană, astfel obiectivul celei de a doua direcții strategice fiind *creșterea accesului economic al populației la hrană și îmbunătățirea calității alimentației*, pe baza unor ipoteze rezonabile privind creșterea veniturilor populației și reducerea sărăciei în următoarele decenii. Situația securității alimentare în România este problematică, în momentul de față, la nivelul comunităților foarte sărace, unde există realmente aspecte de insecuritate alimentară.

c. *Viziunea privind îmbunătățirea siguranței alimentare și nutriționale.* Abordarea acestei dimensiuni este dezvoltată de cea de-a treia direcție strategică, *dezvoltarea rurală și ridicarea nivelului educațional - premise pentru îmbunătățirea siguranței alimentare și nutriționale*, care vizează obiective legate de dezvoltarea infrastructurii rutiere și sanitare în localitățile rurale, a rețelei școlare și a creșterii nivelului educațional, plecând de la ipoteza dezirabilă că următorii ani vor fi, pentru România, ani de creștere economică susținută, care va contribui la creșterea nivelului ocupării și a calității vieții, atât în mediul urban, dar mai ales în mediul rural.

BIBLIOGRAFIE

1. Ordinul 692/119/446 al ministrului sănătății publice, al președintelui Autorității Naționale, Sanitare Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor și al ministrului agriculturii și dezvoltării rurale privind aditivii alimentari, publicat în Monitorul Oficial din iunie 2007
2. Ordinul 1347/182/912 al ministrului sănătății publice, al președintelui Autorității Naționale Sanitare Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor și al ministrului agriculturii privind aditivii alimentari, publicat în Monitorul Oficial din nov. 2007
3. Cecilia ALEXANDRI, *Securitate si echilibru alimentar in Romania*, Editura Gea, Bucuresti, 2001
4. Gabriela BHRIM, A. NICOLAU, *Biotehnologia preparatelor enzimaticice*, Editura Academica, Galați, 2002
5. Constantin BANU (coordonator), *Alimentatie pentru sanatare*, Editura ASAB, Bucuresti, 2009
6. Constantin BANU (coordonator), *Suveranitate, securitate si siguranta alimentara*, Editura ASAB, Bucuresti, 2007
7. Constantin BANU (coordonator), *Alimente, alimentatie, sanatare*, Editura AGIR, Bucuresti, 2005
8. Constantin BANU (coordonator), *Manualul inginerului de industrie alimentară*, vol. I și II, Editura Tehnică, București, 2002
9. Constantin BANU, *Tratat de chimia alimentelor*, Editura AGIR, București, 2002
10. Constantin BANU, *Aditivi și ingrediente pentru industria alimentară*, Editura Tehnică, București, 2000
11. I. BARI, *Economia mondială*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
12. J. C. BASDEKIS, *Ghid de dietetică*, Editura Polirom, Iași, 1999
13. Nicolae BOLOGA, *Merceologia produselor alimentare*, Editura Oscar Print, București, 2001

14. Olivier BOUTOU, *Management de la sécurité des aliments: de l'HACCP à l'ISO 22000*, AFNOR, 2006
15. A.M. CONSTANTINI, C. CANNELLA, G. TOMASSI, *Fondamenti di Nutrizione Umana*, Il Pensiero Scientifico, Roma, 1999
16. Mihai DIACONESCU, *Marketing agroalimentar*, Editura Uranus, București, 2002
17. I. DIACONESCU, *Merceologie alimentară*, Editura Eficient, București, 1998
18. D. DIMA, R. PAMFILIE, R. PROCOPIE, C. PĂUNESCU, *Merceologia și expertiza mărfurilor alimentare de export-import*, Editura ASE, București, 2004
19. D. DIMA, R. PAMFILIE, R. PROCOPIE, *Mărfurile alimentare în comerțul internațional*, Editura Economică, București, 2001
20. M. EFTIMIE, *Dicționar de merceologie și comerț*, Editura Universității din Ploiești, Ploiești, 2003
21. Dinu GAVRILESCU, Daniela GIURCĂ, *Economie agroalimentară*, Editura Expert, București, 2001
22. T. FLOREA, *Chimia alimentelor*, vol. I, Editura Academica, Galați, 2001
23. T. FLOREA, *Chimia alimentelor*, vol. II, Editura Academica, Galați, 2001
24. Traian FUERIU, *Stocarea informației: codurile de bare*, Editura Calita, București, 2001
25. Z. GARBAN, *Xenobiochimie. Tratat comprehensiv*, Editura Eurobit, Timisoara, 2005
26. I. GARBAN, *Nutriția umană*, vol. I, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2000
27. Florin HOLM, *Alimente modificate genetic*, Editura Amina, București, 2002
- Raluca Andreea ION, *Securitate și siguranța alimentară*, Editura ASE, București, 2017
28. Constantin IONESCU-TÂRGOVIȘTE, *Elemente de biochimie și fiziologie a nutriției*, Editura Medicală, București, 1985
29. Ph. KOTLER, *Managementul marketingului*, Editura Teora, București, 1997
30. S. MAHIEU, *La securite alimentaire et la reglementation des OGM:*

perspective nationale, europeenne et Internationale, Edition Larcier, 2005

31. Bujor MĂNESCU, *Bazele ecotehnicii agricole*, Editura ASE, București, 2000
32. S. MĂNESCU (redacția), *Tratat de igienă*, Vol. II, Editura Medicală, București, 1985
33. Gheorghe MENCINICOPSCI, *Biblia alimentară*, Editura Litera Internațional, București, 2007
34. V. MOGOȘ, *Alimentația în bolile de nutriție și metabolism*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
35. Petru NICULITA s.a., *Siguranta alimentara si biotehnologii*, Editura Printech, Bucuresti, 2006
36. M. OLARU, *Managementul calității*, Editura Economică, București, 2000
37. R. OLINESCU, *Totul despre alimentația sănătoasă*, Editura Niculescu, București, 2000
38. Elena ORANESCU, *Aditivii alimentari, necesitate si risc*, Editura AGIR, Bucuresti, 2008
39. Elena ORĂNESCU, R. STAN, *Prođuși de semisinteză pentru industria alimentară*, Editura Printech, București, 2002
40. R. PAMFILIE, R. PROCOPIE, *Designul și estetica mărfurilor*, Editura ASE, București, 2003
41. J. D. PAMPLONA - ROGER, *Un nou stil de viață. Poftă Bună*, Editorial Safeliz, Casa de Editură „Viață și Sănătate”, București, 1998
42. D. PATRICHE (coordonator), *Economie comercială*, Editura Economică, București, 1998
43. C. PĂUNESCU, *Marfa și globalizarea pieței*, Editura ASE, București, 2004
44. V. PETRESCU, C. PÂSLARU, R. SÂRBU, *Expertiza merceologică*, Editura ASE, București, 2001
45. A. POPESCU, *Alimentația sănătoasă*, Editura Tehnico-Științifică, București, 1988
46. Constantin SAVU, N. GEORGESCU, *Siguranța alimentelor*, Editura Semne, București, 2004

47. R. SÂRBU, *Expertiză merceologică*, Editura Oscar Print, București, 2000
48. I. SCHILERU, *Știința mărfurilor în România - premise și evoluție*, Editura Qlassrom, Colecția „Merx”, București, 2001
49. Rodica SEGAL, *Principiile nutriției. Alimentele și sănătatea*, Editura Academica, Galați, 2002
50. B. SEGAL, M. COTRĂU, R. SEGAL, *Factori de protecție prezenți în produsele alimentare*, Editura Junimea, Iași, 1986
51. R. STAN, *Aditivi alimentari, produși naturali și de sinteză*, Editura Printech, București, 2007
52. R. STAN, *Produși de sinteză de uz alimentar*, Editura Printech, București, 2002
53. A. STOICA, Constantin BANU, *Aditivi chimici și biochimici utilizați în panificație*, Editura Bibliotheca, Targoviste, 2002
54. N. SUTĂ, *Comerțul internațional și politici comerciale contemporane*, (vol. 1 și 2), Editura Eficient, București, 2002
55. L. ȘERBULESCU, A. ELISEI, *Merceologia mărfurilor de import-export și expertiza merceologică*, Editura Fundației „România de Mâine”, București, 2000
56. C. TOFAN, *Igiena și securitatea produselor alimentare*, Editura AGIR, București, 2001
57. Ion TONCEA, *Ghid practic de agricultura ecologică*, Editura Academic Press, Cluj Napoca, 2002
58. Letitia ZAHIU, *Management agricol*, Editura Economică, București, 1999
59. Letitia ZAHIU, *Integrarea agroalimentară europeană*, Editura ASE, București, 2000
60. Ion ZAMFIR, *Protecția consumatorilor pe înțelesul tuturor*, Editura Dacia AS, Ploiești, 2002
61. S. AMARTYA, *Poverty and Famines: An Essay of Entitlement and Deprivation*, New York, Oxford University Press
62. M. BOBE, *Impactul etichetării nutriționale asupra politicii și practicii sociale*

- privind protecția consumatorilor*, în „Calitate și dezvoltare durabilă din perspectiva integrării în Uniunea Europeană”, Editura ASE, București, 2002
63. Florina BRAN, George APOSTOL, *Politica alimentară - o prioritate absolută*, în „Tribuna Economică”, nr. 20/ mai 1997
64. Florina BRAN, *Se poate asigura securitatea alimentară?*, în „Tribuna Economică”, nr. 46-47 /nov. 1997
65. F. J. CRONIN, *Reflections on Food Guides and Guidance Systems*, în „Nutrition Today”
66. D. DIMA, R. PAMFILIE, *Politici alimentare și starea nutrițională în structurarea ofertei de mărfuri*, în „Adevărul economic”, nr. 44/nov. 1995
67. A. ESCOBAR, *Are All Food Pyramids Created Equal ?*, în “Nutrition Insights”, CNPP, April 1997
68. J. PAINTER, J.-H. RAH, Y.-K. LEE, *Comparison of International Food Guide Pictorial Representation*, în „Journal of the American Dietetic Association”
69. M. POPESCU, *Tranziția și starea de insecuritate alimentară*, în „Tribuna Economică”
70. V. STOICA, *Ecosociologia alimentației, concept integrator al ansamblului problematicii securității alimentului - alimentației - nutriției umane*, în „Food Sciences and Technologies”, vol. II, nr. 6/1995
71. P. WEBB, *Food Security*, USAID Office of Food for Peace, 2003
72. W. C. WILLET, M. J. STAMPFER în „Scientific American”, nr. 4/2003
73. *** DEX - Dicționarul Explicativ al Limbii Române, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996
74. *** Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019 - *O Românie puternică în Europa și în lume*, București, 2015
75. *** Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani, Sinteza, Academia Romana, Bucuresti, 2017
76. *** Raport final privind auditul efectuat în România, in perioada 17 aprilie 2018 - 25 aprilie 2018, in vederea Evaluării sistemului de control privind producția ecologică și Etichetarea produselor ecologice, Comisia Europeana, Directia

Sanatate si Siguranta Alimentara, 2018

77. *** Raport Proiect Pilot EIR: Analiză privind integritatea alimentelor în România, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Bucuresti, 2015
78. *** Food Safety risk analysis, WHO/FAO, Roma, 2006
79. *** The Use of Microbiological Risk Assessment output to develop practical Risk management strategies, FAO/WHO, Roma, 2006
80. *** Securite des produits en Europe: Un guide concernant les mesures correctives, y compris les rappels, Soutenu par une subvention de la Commission europeenne Direction Generale de la Sante et de la protection des consommateurs, 2004
81. *** FAO, „The State of Food and Agriculture” (SOFA), 1999
82. *** FAO, „The State of Food and Agriculture” (SOFA), 2000
83. *** FAO, „The State of Food Insecurity in the World 2002”, FAO, Rome, 2002
84. *** FAO, „The State of Food Insecurity in the World 2003”, FAO, Rome, 2003
85. *** FAO, „The State of Food Insecurity in the World 2004”, FAO, Rome, 2004
86. *** SRAC – Catalogul de neconformitati si sanctiuni, Bucuresti, 2018
87. *** Codex Alimentarius. Class Names and the International Numbering Sistem for Food Additiv CAC/Gl. 36, 1989, vol. 1A revised 2001
88. *** U.S. Exposure to Horse Meat: Answers to Common Questions, By Stephanie Strom, Published: February 25, 2013
89. *** Prospective: Quel monde en 2030, Affaires strategique et relations internationales, nr. 28, 2015 si The 2015 Report, Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013 – 2060), European Comission
90. *** OECD FAO Outlook 2014-2023, 2014
91. *** Looking ahead in world food and agriculture – Perspectives to 2050, FAO, 2011

Surse Web:

92. *** <https://www.consumerclassroom.eu/ro/node>
93. *** <http://apps.fao.org>
94. *** <http://faostat.fao.org>
95. *** <http://europa.eu.int/comm/>
96. *** <http://humandevlopment.bu.edu/>
97. *** <http://www.askdrsears.com/>
98. *** <http://www.cfsan.fda.gov>
99. *** <http://www.earthtimes.org>
100. *** <http://www.elsevier.com/>
101. *** <http://www.ers.usda.gov>
102. *** <http://www.euronews.net>
103. *** <http://www.fao.org>
104. *** <http://www.foodsafety.gov/>
105. *** <http://www.foodsecurity.org/>
106. *** <http://www.foodstandards.gov.uk/science>
107. *** <http://www.infoeuropa.ro/infoeuropa/insidePage>
108. *** <http://www.internationalbusinessstrategies.com/page>
109. *** <http://www.iso.ch>
110. *** <http://www.nutrition.gov/framesets>
111. *** <http://www.usaid.gov>